2

VALENTINI GVILIELMI FORSTERI IVRECONSULTI, ET Antecessoris,

OBSERVATIONUM SVCCISIVARVM.

LIBRI DVO.

Prior ille correctior & auctior; Alter iste novus prodit: in gratiam Studiosæ Iuventutis.

WITEBERGAE
Sumtibus Clementis Bergeri, Bibliop.
Typis Fabrianis, Anno 1609.

Genere Nobilißimis, atq; claræ bonæq; spei Iuvenibus:

Caspari Schulte, Nob. ex agro Brem.

Valentino á Priort, Nob. March.

Christophoro â Düring/Nob. ex agro Brem.

HENRICO A BVNAVV Nob. ex agro Luneb.

Itemq;

Arndt von Frobergen/ Nob. ex agr. Brem.

DETLEFO SCHVLTE, Nob. ex agro Brem.

ABRAHAMO von Schleinitz/ Nob. Misn. Et

IOANNI ADOLPHO von Düringen/ Nob. ex agro Brem.

Partim Collegis, partim Commensalibus suis dilectis:

VALENTINVS GVILIELMVS Forsterus, V. I. D. & Prof. Pub.

On possum non, Nobiles & eruditi Domini Commilitones, miserijs eorum Nobilium valdè commoveri, qui nobilitatem in astragalis, quod vulgò dicitur, habent, & præclaro duntaxat nomine sunt insignes; virtute propria, quâ Martem vel artem, nihil commendati. Non possum autem etjam non vehementer admirari, & suspicere virtutem ejus,

Qui potis est generis tabulâ jactare capaci
Fumosos equitum cum Dictatore, Magistros.
Et *bonus* est *miles, tutor bonus, arbiter idem*
Integer &c. id est,

Qui claris parentibus ortus, virtutes ipsorum non omittit.

Nam & profectò ita se res habet, majorum gloria posteris quasi lumen est, neque bona eorum, neq; mala, in occulto esse patitur.

Nec

Nec minor est virtus, quàm quærere parta tueri. Et
Virtute decet non sanguine niti.

Quâ de causâ quando vos conspicor, mei commilitones, vix creditis, quantoperè delecter, quod strenuis & Nobilissimis parentibus, Ducum & principum atq; terrarum officialibus præcipuis, atq; Iuris Iustitiæq; præsidibus dignissimis, veris orbis heroibus orti, non sitis Ἀνδρῶν ἡρώων τέκνα πήματα sed potius strenui, virtutum paternarum, & avitarum, imitatores.

Etenim priores quod attinet, (è quibus tu mi Caspare mensâ quoque meâ, dum hîc es, per aliquot annos cum præceptore tuo Mauricio Bornwald Hannoverano frueris.) audivi sanè vos de rebus gravibus, aliquoties tàm publicè, quam privatim in Collegio meo Pandectarum ita dispu-

tantes, oratione purâ, nervis argumentorum ſuccinctis, moribus attamen valdè placidis, & modeſtis, non etiam ſine linguæ volubilitate quadam (quod Dei donũ eſt, inter alia præſertim in diſputationibus ſi rectè locetur, non contemnendum) ut opiner, vos pro eâ ætate, qua vix quiſquam veſtrûm 20. annum excelſit, aliarum ſcholarum ſectatores, vobis ætate pares, æquare poſſe. Sed & de vobis cæteris, cum mores intueor, atq; diſcurſus in menſâ quotidianos, & in audiendo lectiones publicas, diligentiam, perpendo, minora mihi nequaquam polliceri poſſum. Vulgatum eſt;

Vrit maturè quod vult urtica manere.

Neque tamen hanc vobis palmã tribuere velim, quaſi nunc arcem, & artem omnem teneatis: ſed vt memores ſitis eius ſententiæ, qui

dixiſſe

dixisse fertur, κἂν τὸν ἕτερον πόδα ἐν τῆ σωρῶ ἔχω, προσμαθεῖν τι βουλοίμην, id est, ut vos incitem, invitem & alacriores reddam: quod alij τὸν τρέχοντα ὀτρύνειν dicunt:

Facilius est, currentem incitare, quàm commovere languentem ait Cic.

Pergite, pergite, mei Nobiles, & vos ab aliis, sequioris viæ vitæq; seduci quæso, ne patiamini.

Fistula dulce canit.

Sed vos:

Durate, & VOSMET REBVS SERVATE SECVNDIS

Tunc eritis, qui sunt parentes vestri: quiq; fuerunt avi proavique vestri:

Tunc eritis verè Nobiles, genere propriaque virtute.

Tunc vos Nobiles declarabit non duntaxat

—— —— Sanguinis ordo
Sed virtutis honos.

Duo vincula fortius ligant. Tunc eritis, quales summi principes esse non dedignantur: & tales, quales sunt, apud Cæsarem & principes, Cancellarij, præsides, Consiliarii similesque.

Tunc eritis quales apud nos sunt magnus ille Casparus Schonbergius, supremus Appellationum præses; itemque qualis magnus ille VVolfgangus à Luttichau, & alii plures incomparabiles viri: vel sanè si res & condicio sic ferat, adjuvante doctrina, belli tempore, si pro aris focisque pugnandum siet, sic fueritis, quales nunc sunt Heroes per mundum celebrati.

Faxit DEVS ut tales evadatis, quales indigitavi.

Cæte-

Cæterum nolim ordine positionis quenquam vestrum turbari.

Nam primos istos quatuor, ita loca vi, quemadmodum Collegii Legibus ordine subscripserunt: Reliquos ita quemadmodum in mensâ se solent ipsi locare: Quanquam & hoc monere non debebam, sciens quod sitis in ordine pares & intimi Commilitones, & amici sodales in quibus illud unũ & aliud, & unus & alter anno multam & magnam discrepantiã non facit. Et sciatis velim quod cupiam æmulationem inter vos; modestam tamen & honestam.

Quam nec aliam vos cupitis. Quos benè valere jubeo, & hanc animi benevoli qualem qualem declarationem in meliorem partem interpretari. Dabantur VVitebergæ d.30. August. 1609.

De Libris Obſervationum.

Viri Clariſſ. & Conſultiſſ.

D. VALENTINI VVILHELMI FORSTERI I. V. D.

& Profeſſoris eximij, Dn. Collegæ atq; Compatris honorandi.

HOS *etiam Criticus desiderat ordo libellos.*
Quos Forſtera manus officiosa dedit.
Sunt, quæ delectant, & ſunt, quæ ſingula proſunt,
Eſt quoq;, quod pluteum juris utrumq; decet.
Omnia Muſæi ſapiunt embammata juris:
Omnia Forſterum: nil ſine fruge datur.
Vtere frugifero pubes ſtudioſa, Libello,
Et bona FORSTERO *quæq; precare Tuo.*

deproperabam
Fridericus Balduinus D.

Αὐτοσχεδιασμάτιον ἐπῳδικόν

N*Ondum Mome taces? ſcelus: hem: num ſcita*
Et Priſciani neſciunt, (*Cratippi,*
Quis curæ Themis? hunc modò, FORSTERI *inſpice*
Quid nunc? taces? rectè taces. (*Librum*
Sed non, Fama, tacet: ſed ſic canit: huic Themi Libro
Meritum tropæon erige.

Iohannes Forſterus *SS.* Theol. D. &. *P.* P. ſinceræ erga Dn. Collegam φιλοφροσύνης ἕνεκα

AD

AD VAL. GVILIELMVM FORSTERVM V. I. D.

CRITICEN vocat levem, immò nugatoriã
Crumenimulga Iuris iste Chrysalus.
Ego nescio, FORSTERE, sed tamen hoc scio,
Brissonium, Cujacium, Gifanium,
Ambos Pithæos, Hotomanum, tres Fabros,
Gentilium par, Godofredum, Delrio,
Rævardum, & hac de Classe multo plurimos
Existimâsse Candidato Iuris hoc
Pal[illegible]rium, coluisse Criticen, unicam
Antiquitatis sobriæ nutriculam,
Sine quâ vel ipsamet Themis cæcutiat.
Sed & hoc scio, quod dixit ex oraculo
Vir maximus: Non indolem solùm ingenI,
Pectusq; Doctrinis refertum plurimis,
Sed Iudicium & animam meram Sapientiæ
Criticen requirere Nunquid hoc, FORSTERE
Tantos quod habuit Principes exercitos (mi
In Iure vestro: quodque tantas postulat
Vires agendi, quodque tu nunc factitas,
Potest vocare jure nugatorium
Aut leve, crumenimulga Iuris Chrysalus?

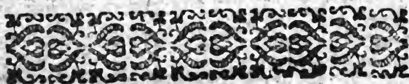
Frid. Taubmannus,
Professor.

ALIVD

ALIVD.

ECCE autem, quibus une vales valide usque VALENTI,
OBSERVATA in Iure sacro tua publici ut essent
Iuris, & usuræ studiosis juris & usus
Communis. FORSTERE, quoque observanda dedisti?
Nescio, quid dicam sed si, quod fertur, agenti,
Antiquum retinere suum, laus maxima verè est;
Nec retines tamen ipse tuum, sed pluribus ultrà
Exauges magis hoc, tua quæ tandem illa futura est?

Soph. Halenmuller Fr.
P. M. & P. L.

IN

IN VALENTINI GVIL. FORSTERI
Librum Observationum.

INDEX CAPITVM.

10. Abla-

20. Lautu-

IN LIBRO SECVNDO.

10. A quo

C A-

CAPUT I.

ἀπαρέμβατα.

ON in omnibus ſcholis regunt juventutem doctiſsimi viri. *In*venias præceptores, qui vix noverint unum authorem tanquam ungues digitosque ſuos, diſcipulis haud multò doctiores, veros maſtigophoros. Ad quales ſi puer pareat, & exercitium exhibeat, in quo ſcriptum ſit, *Illud tenendum eſt, quod æſtimationem ejus, quod interſit agentis, ad illud tempus referendum eſt, quo ſiſti debuit &c.* Eho dixerint, puer, quid hoc eſt, æſtimationem referendum eſt? Eho puer, præbe ferulis manum. Et tamen ita ſcripſit Paulus ille Patavinus *in l. qui autem* 12. §. 1. *Si quis caut.* Alexandri Conſiliarius, Papiniani condiſcipulus & Ulpiani, qui latinè perbenè locuti ſunt omnes. Non intellexerunt hanc elegantiam librarii, qui Gothicam latinæ, non ut veteres Græcam admiſcebant, quando repoſuerūt, *quòd æſtimatio referenda eſt, ita legunt duo Manuſcr. & impreß. Venet. Anno* 1501. Fortaſsis & Haloander imprudentiâ conjunctionem omittit, atq; dicit *æſtimationem referendam*, Rectè locutus fuit Paulus. Et alibi

quoque rectè idem Paulus : *in l. doli 19 in fin. de novat. & ideò merito denegandum est adversus eum exceptionem ex persona debitoris.* Malè scriptor reposuit : *denegandam esse exceptionem*, Malè liber Venetus & Haloand. *deneganda est exceptio*, Tryphonius etiam dixit *in l. 12. § 2. de captiv. Iuliani sententiam sequendum est* : si Charondæ credimus & Cujacio. Nam in nostris libris constanter legitur : *Iuliani sententia sequenda est.* Sic *in l. 1. §. initio De offic. præf. urbi*, dicitur *egressum est notionem.* Sic *in l 19. §. 1. De negoc. gest.* dicitur *rationem reddendum* juxta lectionem Florentinam. Sic etiam *in l. 45. in fin. Solut. matrim. permittendum est utilem actionem.* Alij tamen legunt *permittendam esse*, alij *permittendum est, utilem actionem habere.* Nimirum fit hoc ad exemplum Græcorum ; & fit quotiens impersonalium modo Gerundia usurpantur. Tunc enim adsciscunt casus verborum suorum analogicῶs. Et sic Gerundiis usi sunt antiqui, non solùm Poetæ, sed alii quoque scriptores, Sic Lucretius :

Aeternas quoniam pœnas in morte timendum,

Et iterum :

—— *Metu privandum est corpora quæque.*

Et iterum :

Multa novis verbis præsertim cum sit agendum.

Et iterum : —— *addendum partes alias erit.*

Sic Virgil. —— *pacem Trojano ab rege petendum.*

Sic

Sic Varro *præfectos alacriores faciendum est præmiis* Et alibi. *Eas haras substernendum paleâ.* Et alibi: *artes repudiandum est.* Cicero quoque dixit: Viam, quam nobis quoque ingrediundum sit; & notandum putavit libidinem, ſicut Gifanius legit. Vide Melanch: *in Syntax. Gerund. reg.* 4. Gifan. *in conlectan. Lucret. pag.* 353. Sylv. *cent.* 3. *Instit. Orat.* 22. Friſchlin. *lib.* 8. *Grammat. & dialog.* 3. *Gram.* Cujac. *ad l.* 2. § *fin. De judic.* Cæterùm non Gerundiis ſolùm, ſed & participiis hoc evenit, ut facta fuerint ἀπαρέμφατα i. e. verba indefinita, neque numeris neque generibus præſervientia, atque ita dixerunt: *Spero hanc rem mihi præſidio futurum. Credo inimicos meos hoc dicturum. Scio Deos bonis benefacturum. Dixerunt omnia ex ſententiâ proceſſurum &c.* Vide *Gellium lib.* 1. *noct. Attic. c.* 5.

CAPUT II.

ἀντίπτωσις.

Ἀντίπτωσις nulla Jure Conſultis figura familiarior. Si confers exemplaria manuſcripta & impreſſa, reperies in aliis accuſandi caſum, in aliis auferendi ferè ſemper. Sic *in l.* 2. §. *& quia* 31. *D. de orig. jur.* libri manuſcripti & plæraq; exemplaria legunt: *in publicum eſſe*, pro, *in publico.* Sic alibi *in l.* 17. §. *pactum* 5. *de pact.* dicitur: *& in emtorem valet.* Nec admitto gloſſam Gothofredi, quòd rectiùs legatur: in emtore, quàm, in emtorem. Nam omnes

mei libri, exceptâ Haloandri editione, legunt: in errorem; ſicut ibidem annotavimus. Sic alibi *in l.* 13. §. 6. *D. de acceptil.* legitur: *in obligationem manebunt*; apud Gothofred: in Manuſcr. & al. edit. in obligatione manebunt. *Sic in relegationem eſſe dicitur. l.* 13. *D. de bonor. poſſeſ.* Alii legunt: in relegatione. Sic in alio loco *l.* 41 *in pr. de fideicom. libert.* alii legunt: *in ſervitutem remanerent*; alii: in ſervitute. Sic alibi *in l.* 18. §. 2. *D de ſtipul. ſerv.* alii legunt: *in hereditatem*; alii: in hereditate. Sic alibi *in l. verum* 11. *de minorib. ex delicto in ſervitutem facto*; legunt duo manuſcripti, & alii plærique libri. Venetus tamen & Haloandri liber legit: in ſervitute facto. Sic *in l. Noſennius* 34. *D de negoc. geſt.* omnes præter Venetum legunt: *Hæc diſceptatio in factum conſtitit*. Venetus in facto. Sic alibi *in l.* 8. *de pollicitat* alii legunt: *in civitatem*; alii: in civitate. Piget plura referre, quoniam ubique ſunt obvia. Vide Donell. 3. *com.* 1. Gifan. *in conlectan. verſ. accuſandi in vocab. I N.* Eberlin *ad l.* 2 *De or. Iur. c.* 28. *n.* 4. Sic etiam Cicero dixit: eſſe in amicitiam populi Romani; & fuiſſe in prædonum poteſtatem. Et Terent. eſſe in tantum honorem. Stephan. tamen legit *iſſe*. Contrà caſus auferendi poſitus invenitur pro caſu accuſandi *in l.* 32. *de liberali cauſ.* ubi omnes præter Haloandrum legunt: *quod in domo cujúſque intuliſſent*. Sic iterum *in l.* 8 *de pollicit.*

omnes

omnes manuſcr. & impreſſi, Haloand. excepto, legunt : *in triennio*, pro, *in triennium*. Sic aliquoties legitur, *ſub tit. de uſucap.* in poteſtate pervenire, redire, &c. Quin imò notavit Clariſs. Gifan. accuſandi caſum, pro recto poni in illo Terentii: *Scin' me in quibus ſim gaudiis.* Et in illo Lucretii: *Quippe etenim quàm multa tibi me fingere poſſum.* Et ſic etiam in Pandect. legitur. *in l.17. de in jus voc. Item eum, qui apud acta exhibiturum ſe eſſe quem promiſit, & ſi officio non caveat, ad exhibendum tamen cogitur*; quemadmodum libri manuſcripti & impreſſi conſtanter legunt. Nimir. *eum cogitur*, pro, *is cogitur*. Habeo tamen librum manuſcriptum, in quo talis lectio: *Item eum, qui apud acta exhibiturum eſſe ſe, quem promiſit, teneri: & ſi officio non caveat, ad exhibendum tamen cogitur*. Haloander particulam Eum omittit, atque ita legit: *Item qui apud acta &c.* Cæterum quod in caſibus, idem accidit etiam in numeris. Sæpe namque numerus ſingularis ponitur pro plurali, & viciſſim, ut annotat Zaſius *in l. ſi quis iniquum § hæc pœna D. quod quisq; jur. n. 9.* Exemplum creditur præbere Marcellus, dum ſcribit, *l. Marcellus 28. de fidejuſſor. Si quis pro pupillo ſine tutoris authoritate obligato prodigove vel furioſo fidejuſſerit: magis eſſe, ut ei non ſubveniatur, quoniam his mandati actio non competit*; his ſcil. fidejuſſoribus, & ſic tranſit

de singulari ad pluralem numerum, ait glossa, quam Doctores plerique libenter sequuntur. Valentin. Franc. *in tr. de fidejussoribus c. 3. n. 3.* Alii tamen hoc referre volunt ad pupillum, furiosum, prodigum, quasi hi, etsi jusserint aliquem fidejubere, tamen cōtra ipsum mandati agere non posint. Aliter Marq. Freher qui pro *his* legit *hic* id est, hoc casu. *Aliter* iterum alii & explicant & corrigunt istum textum; & profitetur Gothofredus, quod vel is locus ostendat, paucis datum esse, ut aptissimè legum vicia emendent. *Vide præter Bartol. & alios qui ad istam legem scripserunt, Cujacium ad l. 19. De usucap. Cont. 2. subces. lect. 3. Rev. 2. var. 9. Robert. 2. recept. fin. Gœddæ. de contrah. stip. c. 7. n. 131, Treutler. p. 2. disp. 28. th. 3. &c.* Albert. Bolognet. *de Verb. oblig. c. 15. n. 17.* ubi dicit Marcelli sententiam reprobatam à Triboniano nobis obtrusam.

CAPUT III.

ENALLAGE.

NOn nominibus solùm hæc accidit mutatio, sed verborum actionibus etiam. Videas, ubi *l. 201. de V. S.* quidam libri legunt: *respondebimus*; quidam: *respondimus*. Sic etiam turbata castra dixit *Virgilius*, quæ turbari facilè poterant. Et arcem tenuisse Gallos, qui obsederant ut facilè potuerint tenere.

re. Et hæc figura dicitur *Attica*, cum tempus pro tempore ponitur. Vide Alber. Gentil. *ad 1. Macab. c. 4. Vall. 3. eleg. 48.* Gifan. *in conlectan. ad Lucret. in verb. Modus pro modo.*

CAPUT IV.

Deponentia pasſivè.

IN ſignificationibus ſive generibus verborum obſervavi, quòd nonnunquam deponentia in ſignificatione paſſivâ uſurpentur. Sic *exequi* dicitur paſſivè. *in l. pen. de jurisd. & in l. 2. de re jud.* Sic etiam *confiteri. in l. 15. §. ſed utrum 9. de re jud.* Sic *interpretari* paſſive ſumitur; *in l. 12. de R. I.* quemadmodum Dd. annotarunt. Cicero quoque Interpretor & teſtor paſſivâ ſignificatione uſus eſt; &, meditata incommoda dixit Terentius. Et Horat. bella deteſtata. Et Lucret. lib. 4. *Fit quaſi ut ad tornum Saxorum ſtructa tuantur;* Et *commentari*, & alia quædam uſurpari paſſivè docuit Joh. Meurſius. *in Critic. Arnob. lib. 2. c. 7. & lib. 7. c. 7.* Videatur Scip. Gentil. 1. *parerg.* 18. *Sylv. cent.* 3. *Inſtit. orat. c.* 18.

CAPUT V.

Liber, pugillaris, codicillus.

Gajus dicit, *liberos ſemper plurativo numero referri; ſicut & pugillares & codicillos in l. non eſt 148. de V. S.* Et annotavit Gellius, liberos in

multitudinis numero etiam unum filium veteres dixisse *lib. 2 c. 13.* quemadmodum etiam apud Terentium Chrem. *Ingenio te esse in liberos leni puto;* cum Menedemus unicum haberet filium. Quomodo & Euchio apud Plautum, Cui unica erat filia: *Quamobrem ita faceres, meq; meosq; perditum ires liberos.* At reperio tamen liberum pro filio. *in l. 33. in pr. C. de inoffic. test.* Et ajunt reperiri in aliis etiam locis, *in l. 34. De pact. l. 126 De R. I.* juxta vulgares lectiones opinionesque. Ne dicamus autem cum doctissimis viris, à Gothicis librariis hos locos corruptos esse. Ne dicamus etiam, Justinianum barbarè loqui. Nam imò temporibus Octavii Augusti liberum pro filio dixerunt. Sic Phaethon ad Clymenem matrem apud Ovid. *lib. 1. Metamorph.*

Quoq; magis doleas genetrix, ait, en ego liber
Ille ferox, i. e. filius ille ferox.

Et Quintilianus Senecæ fortasſis coætaneus, dixit, *liberi ac parentis non alium esse affectũ, quàm quo rerum natura, quo mundus ipse cõstructus est,* in Declam. pro Cœco contra novercam habitâ. Et Aurel. Victor in epit. de Nervâ scribit, *quod Trajanum in liberi locum, inq; partem imperii adoptaverit.* Vid Scip. Gentil. *in lib. orig. verb. heres pag.* 383. Sic codicillum legimus, *in l. non codicillum C. de testam. l. 13. C. de SS. Eccles.*

Et

Et ne regeratur Imperatores πλατυτέρως locutos, en etiam textus è *Digestis*. Sic enim Marcellus, qui sub Antonino Pio vixit; *Codicillus factus est*, dixit. *in l. 19. de jure codicill.* Sic Paulus: *quantitas in Codicillo delata* est. *l. 38. de condic. & demonstr.* Sic etiam pugillar legimus apud Ausonium neutro genere: Ait enim is ad puerum notarum praepetum: *Bipatens pugillar expedi. epigr. 138.* Et dicunt, etiam pugillarem apud Quintilianum & Catullum inveniri. Quid est igitur, quod Gajus scripsit, haec semper plurativo numero referri. Nimir. dicit SEMPER, quoniam vix unquam id est rarò reperiuntur aliter. Nam illa Universalia semper, ubique, per omnia &c. sic sunt communiter, ut natura & condicio rei patitur, *Tyraq. de retr. lign. §. 1. gl. 7. n. 21. & seqq. & in d. §. 1. gl. 9. n. 224. tradens regulam, quod dictio semper ostendat eam esse regulam, cùm sit universale affirmativum; sicut & dictio plerumque, arg. leg. qui duos, in fin. de leg. 3. Zas. lib. 1. sing. respons. 6. & ad l. 1. de leg. 1. Angel. ad rubric. soluto matrim. Socin. consil. 11. Alberic. Gentil. de abusu mendac. c. 1. Vide eundem Gentilem in lib. 1. de condic. pag. 70. Gell. 2. noct. 13. & 19. noct. c. 8. Et prae omnibus aliis Andr. Tyraq. in l. si unquam, vers. susceperit liberos, n. 242. & seq. C. de revoc. donat. Forster. patrem p. m. lib. 4. de success.*

c. 3. eleganter Menoch. *de recup. poss. remed.* 15. *n.* 86. *p.* 399.

CAPUT VI.

Liberi, homo, masculina tantùm.

AJunt, liberos genere fæminino reperiri apud Marcian *l.* 4. *ad l. Pomp. de parricid.* ubi nominantur *liberorum sponsi*, quemadmodum omnes libri recte legunt. Nam quod Gothofredus legendum putat: *liberi desponsi*; non convenit cum libris, nec cum legis istius & antecedentis mente. Ne tamen ideò dicamus, liberos genere fæminino reperiri, quemadmodum acer, pauper, puer, tener, eo genere reperiuntur, notante Mureto ad illud Catulli: *tenerque vaccula*. Dicamus potius, liberos genus fæmininum non habere. Multa enim sunt viris ac mulieribus pariter communia, quorum tamen nomina non sunt communi genere usurpata; quemadmodum rectè Frischlin. *in Strig. Gramm. c.* 1. *pag.* 5. Sic & hominis appellatione tàm masculus, quàm fæmina continetur. *l. hominis* 152. *de V. S.* Nec tamen aliter legi credunt, quàm conjunctum generi masculino. Quod enim CL. Vir locum Plauti è Cistellaria profert, annotavimus alibi, in plerisque libris constanter legi *Misere* adverbialiter.

CAP.

CAPUT VII.

Διαφωνία conciliata, filii.

PAulus ait, *filii appellatione omnes liberos intelligimus.* *in l.* 84. *de V.* S. At alibi tamen dicitur, *quod filii appellatione non contineantur nepotes l.* 6. *de testam. tut. l.* 8. *in pr. de excusat.* Marcus Vertr. Maurus cum dixisset, aut mendum in consultorum scriptis, aut manifestissimam & implacabilem antinomiam esse; scripsit ad Antonium Vaccam, & literas accepit ad conjectationem accommodatas, cum & ipse diceret in Pauliano loco mendosos & fædatos libros circumferri, contendens ita ponendum: *filii appellatione homines liberos intelligimus*, eo sensu, ne vernæ ex ancilla & domino nati, filii generali & indistinctâ enunciatione exaudiantur. *Vertr. Maur. lib. sing. de jure liberor. c.* 42. *arg. l.* 1. *D. Unde cognati. Paul.* 4. *sent. tit.* 10. Et sanè conjectura non possit alicui nimis insolens videri; cum & alibi apud Ulpianum quidam legant: *liberti homines;* quidam: *liberti omnes. in l.* 2. *de iure patron.* Sic alibi, *l. fin. de doli except.* ubi Florent. leg. *ejusq; omnes*; alii libri scripti & excusi constanter legunt: *ejusq; homines.* Idem accidit & alibi; *l.* 7. §. *planè* 15. *Quib. ex causs. in possess. eat.* & annotavit etiam Cujacius *l.* 2. *de excusat.* Veruntamen displicet Cujac, *in d. l.* 2. *de excusat. & in l.* 84. de

de V. S. atq; Fornerio & Gothofredo; *in d. l.* 84. *de V.* S. & Gentili; *lib.* 1. *de condic.* nim. quoniam cognatio naturalia spectat, in quibus servis non omninò parcimus; *l.* 10. §. *inter. de grad.* & quoniam Græci τὸς παῖδας nominant, non τὸς ἐλευθέρους; 2. *Basil.* 83. & quoniam inscriptio l. filii videtur aliud velle, sicut docet Cujac. Et tandem quoniam alii quoque, quod Paulus, scripserunt, velut Iavolenus, *l.* 116. *de V.* S. Ulpianus, *l.* 164. Julianus, *l.* 201. Callistratus. *l.* 220. §. 1. *de V.* S. Videtur idem scripsisse Modestinus. *in l.* 104. *de V.* S. Sed alii tamen censent, Interpretem reddere debuisse liberos, non natos; Quod cum nomine τέκνων convenit. Aldobrandinus ponit, quod filiorum enunciatio nepotes complectatur apud juris auctores; & Ulpian. à communi traditione recedat. Sed hoc confutavit Maurus *d. c.* 42. *Alciatus ad l.* 84. 201. 220. *de V.* S. *& lib.* 3 *parad. c.* 14. *Cantiunc. in* §. *fin. Inst. Qui testam. tut. dar.* putat, ideò Paulum *in d. l.* 84. dixisse liberos, ne inconcinnè repeteret vocabulum filiorum; & idem distinguit inter odiosa & favorabilia, quasi contineantur nepotes nomine filiorum in favorabilibus, non in odiosis; & idem distinxit filii usurpationem, ut aliud sit in verbis legis, aliud in cautionibus hominum. Sed nec illud satis causæ est, cur vocabulum à genuinâ significatione

tione aliò detorqueatur; & iſta diſtinctio non ſatis eſt in his textibus fundata, nec cum vocis ratione congruit; & in odioſis etiam fit extenſio, ſi ſubſit rationis paritas, quemadmodum alibi docuimus. Hanc ideo non admittunt, quod præſumptiones voluntatis nihil quicquam juris certi relinquant, quod ſequantur Interpp. Conſulti. Donellus etiam dicit, filii appellatione nepotes accipi, non verbi ſignificatione, ſed voluntatis conjecturâ. Verùm longè quàm Alciatus aliter explicat; & foraſsis non eſt explicatio mala, quam habet; *lib. 3. comm. 4. & lib. 12. comm. 24.* quamque retinet etiam Cujacius. *l. 2. de excuſat. & d. l. 48. de V.* S. Alii dicunt, *in d. l. 84.* non de gradibus agi, ſed de numero; ut quod de filio enunciatum numero ſingulari ſit, id & de plurali intelligatur. Sed quid hi ad alias ll. *ex tit. de V.* S. jam allegatas? Dicat etiam Gentilis, propria ſignificandi vi filiorum nomine nepotes & alios liberos venire. Videatur Vital. de Camban. *in tr. clauſularum pag. 286.* Nos cum Donello, Cujacio & Gæddæo *dd. loc.* malumus profiteri, non propriâ vocis vi, ſed per juſtam ac extenſivam interpretationem, filii appellatione omnes liberos intelligi. Quomodo docuit etiam honorandus pater meus Val. Forſterus *lib. 4. de ſucceß. c. 6. n. 17.* Atque eam doctrinam comprobant ipſa

ipſa verba *d. l. 201. juſtâ interpretatione recipiendum eſt*; Et illa: *Et patris nomine avus quóque demonſtrari intelligitur*; Et item verba *l. 220. §. 1. niſi voluntas teſtatoris aliter habeat*; & etiam ferè vocabulum ἐκτείνεται *in d. l.* 104. quod porrigitur & extenditur, ſignificat. Et Hebræorum igitur more ſæpe filius pro nepote ponitur. Sic *Num. 36. verſ. 11. & 12.* filii nominantur pro poſteris. Sic *Joſue 15. v. 17.* Athmel dicitur filius Kenazi id eſt, deſcendens à Kenazo, ſive nepos ſive abnepos; quemadmodum ibi notant Tremel. & Fr. Junius. Sic etiam filius pro nepote ſumitur *1. Chronic. 6. verſ. 20.* Sic Chriſtus nominatur filius Davidis & Abrahæ; *Matth. 1. & 22.* & alibi ſæpe. Et quod Eccleſiaſtici ſcriptores υἱὸς rectè dicant de nepotibus, ratione comprobat Tyraquell. de jur. primog. *q. 40. n. 60. & ſeq.* Sic ajunt aliqui, Superbum Damarathi filium appellari; *l. 2. §. 2. de orig. iur.* qui fuit nepos, ut conſtat ex Dionyſio *Zaſ. in d. l. 2. §. 2. Gilb. Rheg. lib. 2.* ἐναντιοφ. *c. 20.* Muretus tamen, & Eberlinus, & alii doctiſsimi viri ſtatuunt, JCtos memoria lapſos eſſe. Nec infrequens, ut magni viri memoriâ labantur. Sic enim eſt ἁμάρτημα μνημονικὸν, quando Cicero pro Hectore Ajacem ſubſtituit, ut annotavit Gell. in noct. Atticis, *lib. 5. c. 5.* Aliud σφάλμα μνημονικὸν notat Rittershuſ. *ad Iſidor. lib. 1. ep. 18.*

ep. 18. & *Plutarchi* lapſum annotavit Forſter. pater p. m. *in tr. de ſucceſſ. c.* 1. *n.* 14. Quemadmodum & alibi pleriſq; perſuaſum eſt, *Cuiac.* 15. *obſ.* 23. *Coraſ.* & *Muret. in leg.* 2. §. *poſtea aucta, de o. J.* Ulpianum non lapſum, ſed in re manifeſtà alucinatum, quando Domitiam filiam Neronis nominat. *l. dedi.* 3. §. *ſi liber, de condict. cauſſ. dat.* Nec immeritò. Fuit enim ea non filia, ſed amita: *Tacit lib.* 12. & 13. *annal. ubi Lipſius, Picken. & alii. Dion. lib.* 61. *in vitâ Neron. Levin. Torrent. in Neron. Tranquill. c.* 4. niſi malis apud Neratium & Ulpianum Domitiam intelligere, ſi non ex Neronis, at Domitiæ familia, è quâ Domitius Nero, fortaſſean (quod nomen indicat) oriundam, inferiore gradu (quod me tempus docet) conſtitutam; Domitiam nimir. conjugem; Domitii Corbulonis filiam, quem virum Nero præter cætera, patrem & beneficum appellabat; *Dion. lib.* 63. & cujus apud Cornelium Tacitum honorifica ſæpiſsime, ſicut & apud Dionem, fit mentio. Nam apud iſtam etiam Paris *P*antomimus fuit; & in tantâ gratiâ quidem, ut Domitianus deperditam illius amore, repudiarit ad tempus. *Sueton. in Domitian. c.* 3. In quâ conjectatione ſi me doctiſsimorum virorum judicia confirmaverint, equidem gaudebo, quod Ulpiani Neratiique παρόραμα defendendum & excuſandum ſuſceperim: ſin aliter ſentiendum

exiſti-

existimaverint, & aliter ipse sentiam, & dicam me totum diem pro existimatione & famâ Jure cons. laborasse frustrà. Tum omnes boni (scio) respondebunt, esse melius, atque si temporis id in lusus & luxus intendere solitus essem.

CAPUT VIII.

Parentes. Liberi

NOn inconveniens erit, ut subjiciamus, quos parentum nomen, & quos liberorum complectatur. Nam anceps ista quæstio fuit inter veteres etiam, & in utramque partem diu exagitata. *Alex. ab Alex. 1. Gen.* Et ajunt parentum nomine contineri superiores omnes in infinitum; ipsumq;, si viveret, Adamum; liberorum appellationem ad inferiores ac descendentes utriusque sexus in infinitum extendi *l. 3. 4. 5. De his qui sui. l. 4. §. 2. l. 10. §. si liberos De in ius voc. l. 1. §. 1. De agnosc. lib. l. 53. De ritu nupt. l. 1. De legat. præst. l. 1. §. liberos, De coniung. cum emanc. lib. l. 4. de iure immun l. 104. l. 220. De V. S.* Paulus in lib. sing. contrà: *Parentes, inquit, usq; ad tritavum apud Romanos proprio vocabulo nominantur: Vlteriores, qui non habent speciale nomen, majores appellantur; item liberi usque ad trinepotem, ultra hos posteriores vocantur. l. 10. §. 4 De gradib.* Extra propositum est, ut hoc tempore respondeam cavillationibus

Val-

Vallæ & Floridi Sabini. Jam dissidium, quod esse videtur inter JCtos, componamus. Et est ut dicamus, docendi caussa divisos ascendentes in majores & parentes: itemque non hanc esse mentem Pauli, quod ultra tritavum non sint parentes, nec ultra trinepotem liberi: sed quod ultra tritavum parentes, & ultra trinepotem liberi non habeant speciale propriumque nomen, quo appellentur; & tandem liberorum appellationem non semper ejusdem fuisse significationis, quemadmodum eleganter docet Dn. pater Forsterus. *lib. 4. de success. 2. Vide Connan. 10. com. 1. Crinit. 15. de honest. c. 8. Alex. ab Alex. 1. Genial. dier. c. 15. Alberic. Gentil. 1. de condic. pag. 67. & seq.*

CAPUT IX.

Malitas. Sceleritas. Turbulentibus.

SUb tit. Quod met. causs. Labeo dicit *l. 5. Quod met. causs. metum accipiendum, non quemlibet timorem, sed majoris malitatis.* Vocabulum *malitatis* turbavit alios, ut legerent *calamitatis*; & librarii vocabulum inauditum & insolens rati, substituerunt *timorem majoris mali.* Non debebant. Nam in Basilicis *lib.* 10. vertitur: μεγάλης κακοθελείας. Eccur non licuerit dicere malitatem, sicut di-

 cebant

cebant bonitatem. Sic etiam *ſceleritatem* legunt omnes libri conſtanter *in l.3 in pr.de bon.eor.* & dicunt, ut annotat ibi rectè Gothofred. ἀρχαϊκῶς, ut & ab Accio dicitur, *famulitas*, *dulcitas*, à Tertuliano *imbonitas*. Sic etiam Lucret. *lib.* 4. dixit:

Tantaq́ in his rebus diſtantia differitasq́ eſt.

pro, differentia. Sic legimus etiam *mortalitatem*, *l.15. de inoffic. teſt. l 209 De R. I. l. 6. §. ſicuti De offic. præſid. l. 26. in pr. De fideicom. libertat.* & apud Arnob. itemq; Salvianum notante Meurſio *lib.7. Crit. Arnob. c.* 8. & alibi quoque *beatitatem*, Vide omninò Quintilian. 8. *Orat. Inſtit.c.* 3. *p.* 447. & *autumnitatem*, & item apud Arnob. *vicioſitatem lib.* 4. *n.* 44. & timiditatem *l.26. §. 1. De fideicomm. libertat.* &c. Sic legimus *in l. capitalium, de pœn. juvenes ſe turbulentibus acclamationibus accommodare* in Pand. Florent. Noſtra tamen exemplaria omnia legunt: *turbulentis.*

CAPVT X.

Ablativi abſoluti.

DVo Ablativi abſoluti conditionem inducunt, dicunt Doctores. Rectè. Duo Ablativi abſoluti non ſemper reſolvuntur in conditionem, alii dicunt. Iterùm rectè. Quid ergo? Nimir. ſi duo Ablativi abſoluti junguntur verbo futuri temporis, adjiciunt condicionem; non ita ſemper, ſi verbo præteriti

teriti præsentisve temporis. Interdum tamen etiam hoc casu *l.* 33. §. 1. *De admin. tut.* Et hoc me meus Donellus docuit; *lib.* 8. *comm.* 31. *& lib.* 9. *comm.* 13. *& lib.* 13. *comm.* 1. *fin.* doctrinæque veritatem confirmant juris textus, *l.* 6. *De legat.* 1. *l.* 7. *De auro & arg. leg. l.* 34. §. 1. *D. eod.* Cæterùm quod Cujacius asserit, duos Ablativos absolutos nunquam à Jure Consultis usurpari, falsum est. *ut evincit l.* 2. §. 3. *De O. I. l.* 15. §. *fin. De procur. l.* 58. *De pact. c,* 2 *de rescind. vend. l. à testatore, De condic. & demonst. l. equis* 8. *l. evictis* 18. *De usur. & alii textus infiniti.* Vide omninò Forster. *lib* 3. *de success.* 15. Zas. *in l.* 2. *De or. iur.*

CAPVT XI.

ICti verborum peritissimi.

BAro scriptum reliquit, *in proœm. de divid. & indivi. proprietatem Iure Cons. esse peculiarem;* Hotomannus *Iureconsultorum summum circa proprietatem verborum laborem esse, ad pr. Inst. de Jure person.* quod dixit etiam Tyraquell. *in l. si unquam, in verb. liberos suscepit C. de revoc. donat.* Cujacius *IureConsultos subtiliter rerum vocabula distinguere, & vocabulorum observatores esse, in l.* 141. *de V* S. & alibi *IureConsultos verborum peritiores esse, Grammaticis, in l.* 125 *De V.* S. Videantur hæc alicui, quod ipsique sint JureConsf. suspecta. Sed tamen & Quintilian.

quod JureConsulti verborum sint observantissimi *lib. 5 Instit. Orat. c. fin. in fin.* age probemus exemplo vel uno. Quis quæso subtilem, quæ est inter particulas SI & CUM, differentiam animadvertit inter Grammaticos unquam? At Paulò tamen alia condicio est, SI VOLUERIS; alia, CUM VOLUERIS. *l. 46. §. pen. & ult. De V. O.* Nec opus, ut cum Sarment. *lib. 2 selest. interpr.* legas, *in d. l. 46. §. pen. De V. O. quod non verum est*; contra fidem vetustissimorum exemplarium. Nec ut cum Doctoribus distinguas inter ultimas voluntates & contractus. Nam & in legatis istam distinctionem usurpavit Ulpian. *in l. fideicommisso 11. §. hoc autem 6. & seq. De leg. 3.* Etsi namque inter Si morieris, &, Cum morieris, nihil intersit quoad effectum, cum utraque conditionem inducat; *l 45 §. pen. De V. O.* interest tamen quoad modum inducendi conditionem, ut ait ibid. Corasius. Nam CUM secundariò conditionem inducit; SI primariò. *l. 22 Quando dies leg. l. 5 C. eod.* Et in illâ phrasi, SI VOLUERIS exprimitur condicio, & per cõditionẽ significatur tempus. At in eâ, CUM VOLUERIS exprimitur tempus ac per tempus intelligitur condicio. *Coras. Zas. & Donell. ad d. l. 46. De V. O. & lib. 8. comm. 31. & 12 comm. 7. Godde. ad l. 1. n. 17. De V. S.* Sic differunt condiciones SI VOLAM & SI VOLUERO; quemadmo-

admodum notavit Donellus, Coras. Cujac. *ad l. 17. De V. O.* Ita quoque per particulam SI condicio, per particulam UT modus inducitur. *l. 41. de pact. l. itaq. de procurat. l. à testatore, de condit. & demonstr.* Atque proinde contractus innominati regulariter per UT, non etiam per SI cõcipiuntur; *ut tractavimus p. 2. tract. Justin. disp. 6. th. 1.* Nimir. JCti non tàm verborum naturam, quàm res ipsas attenderunt. *An rectè? Vide* quæ disputant inter se Tubero & *Servius in l. 7. de supell. leg. Adde Lips. cent. 2. ep. 61.* Donell. *1. comm. 2. Florid. Sabin. de interpr. jur. hinc inde. P*aul. Montan. *in tr. de tutel. c. 1. n. 2.* Taubman. in orat. *de latin. lingu. pag* 6. Bartol. & Salycet. in *l. 1. §. si plures. De exercit. act.* & nos in tractat. Iustin. *p. 2.*

CAPUT XII.

Simplares venditiones.

POmponius ad Sabinum, *Simplarium venditionum causâ ne sit redhibitio in usu est*, inquit: *in l. 48 § fin. De ædil. edict.* Aliqui libri legunt *Simplariarum.* Quærebar nuper ex ædibus præclarissimi Lectii, quæ sint hæ, quas simplarias venditiones Pomponius appellat? Respondebo tuis amicissimis, mi Melior Hamenvelto quàm primum, vel imò postquam hæc vix scripsissem, respondi, Dicam tamen, & versabor in re difficili, ac multùm

& sæpe quæsitâ. Gl. tribus modis exponit. 1. pro rebus, quæ animâ carent, quæ in jure consistunt. 2. pro rebus vilibus. 3 pro rebus carentibus vitali alimento. Haloander, quemadmodum quidem Gothofredus annotat, legit *singularium venditionum*, quemadmodum in meâ editione habetur, *simpularium*. Sed & Corasius *lib. 2. misc. c. 24.* meliora proferre conatur, atque Budæus, & alii; & commodissimè se facturum censet, si illic non *simplariarum*, sed *simpularium* legat. Simpularias res intelligit res minutas, nulliusque precii, à simpulo sic dictas. Simpulum erat vas exiguum rebus sacris destinatum, cyathi figuram habens, de quo Cicero: *lib. 3. de ll. excitabat fluctus* (aliqui: *fletus*; sed malo legere *fluctus*) *in simpulo*. Juvenal. *Satyr. 6. aut quis Sympullum* (alii, *Sympuvium*) *ridere Numæ, nigrumq; cátinum Ausus erat?*

Atque hinc *mulieres simpulatrices* apud Festum. Varro scribit, *quod vinum sumebant minutatim, à sumendo sumpulum nominatum.* Apulejus in Apologiâ: *Paupertas etiam populo Romano imperium à primordio fundavit, proq; eo in hodiernum Diis immortalibus simpulo & catino fictili sacrificat. Vide textum Judic. 5. vers. 38. ubi Tremel. & Fr. Jun. Lips. lib. 4. antiq. lect. c. 3 Erasm. Chiliad 2. c. 172. Meurs. in in critic. Arnob. lib. 4. c. 12.* Nolim ita docere contra fidem omnium exemplarium. Et

ideò

ideò quoque nolim; quoniam *Pomponius* non ait: Simplariarum rerum redhibitionem nullam esse; sed, simplariarum venditionum. Alii nominant simplares simplariasve venditiones, in quibus tantùm promittitur simpla, non item cavetur de duplâ; *Bartol. Cepolla Guil. Bud. Petr. Costal. & Dionys. Gothofred. ad d. l. 48. §. fin. De ædil. ed. &* Donell. 13. *comm.* 3. quemadmodum & alibi duplaris phalanx in duas simplares dividitur. *Aelian. de instruend. acieb. Modest. de vocab. rei militaris. Alex. ab Alex. lib. 6. gen. c.* 13. Quod ipsum æstimaverim verius, *per text in. l.* 37. *in pr. & §. fin. De evict. & l. quod si* 31. *§. quia assidua* 20. *De ædil. ed.* salvo tamen tuo, mi Jacobe Lecti, & tuo, mi Melior Hamenvelto, reliquorumque longè doctissimorum virorum judicio subtiliore. Videatur etiam Rævard. 1. *conj.* 12. & elegans locus huc faciens apud Varronem *lib. 2. de re rustic. c.* 10.

CAPUT XIII.

Accidere.

CLarissimus Gifan. notat, *in conlect. ad Lucret.* quod verbum accidere pravatè sæpe legatur. Hoc verissimum est, nostra contestatione nihil indigens. *At* demus tamen è Dig. quinquaginta libris unum exemplum. Dicit Ulpianus: *in l. 7. §. 4. de dolo malo. Si servum usuarium* (aliqui usurarium; sed malim Usuari-

suarium; quoniam subjicitur proprietarius) *proprietarius occidit, legis Aquiliæ actioni & ad exhibendum accidit.* Quidam librarii mendū opinantes, pro *accidit*, scripserunt, *id accedit*, quam scripturā secutus est etiā Haloander. Alii pleriq; scripti & impressi legunt: *Subjacebit.* Sed non absurda fortassis Florentina lectio. Cur enim non liceat dicere: accidit actioni legis Aquiliæ, id est, incidit in actionem legis Aquiliæ. Sic enim Cicero, *mihi accidit, in Lælio.* Idem, accidere ad aures, pedes, animum. Sic & Plautus: *in Sticho. Mihi paternæ vocis sonitus aures accidit.* Et hæc nimir. est genuina verbi accidit significatio, aut si quid emendandum, legamus *L. A.a.e.a.e. accedit.* Sic enim & alibi: *qui rem depositam invito domino sciens prudensq; in usus suos converterit, etiam furti delicto succedit. l. 3. C. depositi.* Cæterùm quod accidere simpliciter positum, idem sit, atque mori, notant Lexicographi & Dd. *ad l. 162. de V. S.* Similis accidit verbo *accidere* à *cædo* depravatio. Cum enim scriptum esset in Arnobio: *lib. 1. advers. gent. A locustis, à muribus genus omne acciditur atq; arroditur frugum.* Theodorus Canterus legendum putavit: *occiditur.* Puto legi quoque posse: *acciditur*, id est, imminuitur & extenuatur. Nam & accisas opes legimus apud Livium. Et hæc etiam lectio non nemini placet.

CA-

CAPUT XIV.

Depectio.

NOn ita pridem adversus Perottum, Vallam, & Cujacium cum Ulpiano scribebamus *intr. de pact. c. 2. q. 2. pag.* 14. depectionem plerunque si non imò semper in malam partem accipi. Paulò pòst incidebamus in quendam Hotomanni locum, ubi is idem cum illis docebat, & dicebat, Ulpianum Syrum fuisse, non Romanum; & suam opinionem fundabat in duobus Ciceronis locis. Ita namque iste *in 3. Verrin. Equidem Romanum scitote biduum cibo tectoq; prohibitum; biduum Leontinis in foro custodiis Apronti retentum atq; servatum; neq; ante dimissum. quàm ad condiciones ejus depactus est.* Et alibi: *in orat. pro Sext. Rosc. Amer. Cum illo contra hos inire consilia, horum consilia illi enunciare, cum illo partem suam depacisci, hisce aliquâ fretum horâ semper omnes aditus ad Syllam intercludere.* Sed nec ista quicquam nostræ sententiæ sunt adversa. Nam in 5. Verrin. pactus fuerat Apronius cum equite Romano. Et quidem pactus procul dubio turpiter. Nec enim aliud agebat ibi Cicero, quàm ut Apronii varia crimina censeret. In orat. pro Sext. Rosc. Amer. loquitur de perfidiosâ Capitonis pactione, quâ cum Chrysigono de bonis Roscii pactus erat, ut testatur contextus.

tus. Adhuc igitur ſtatuo, rectè locutum Vlpianum.

CAPUT XV.

Virgo.

PAulus ſcribit, fieri poſſe, ut aliqua virgo & dotem & de dote accipiat actionem. *l. 7. de ritu nupt.* Vlpianus videtur contrarium ſtatuere *l. 3. de jur. dot. Neq; enim*, inquit, *dos ſine matrimonio eſſe poteſt. Vbicunq; igitur matrimonii nomen non eſt, nec dos eſt.* Et Triphoninus etiam ait, *l. 76. in fin. de jure dot. dotem, niſi matrimonii operibus ſerviat, nullam eſſe.* Et Paulus ſcribit, *quòd dos ante nuptias data earum eventum expectet. lib. 2. ſent. c. 21.* Ineſt enim tacitè pactũ, ſi nuptiæ ſequantur *l. 4. de pact. l. 17. §. 1. l. 21. l. 41. l. 43. l. 48. de jure dot.* Sed locus ille Pauli, qui deſumptus ex libro ſingulari ad legem Falcidiam, ut rectius plerique ſentiunt, & poſitus eſt ordine ſeptimo ſub tit. de ritu nupt. explicari debet ex aliis textibus, *nimir. ex l. 6. D. eod. tit. l. 15. de condic. & dem. l. 8. de condict. cauſſ. dat. Nam & ſi cui ſub hac conditione fuerit legatum, ſi in familiâ nupiſſet, videtur impleta conditio ſtatim, atq; ducta eſt uxor, quamvis nondum in cubiculum mariti venerit. Nuptias enim non concubitus, ſed conſenſus facit. l. 15. de condic. & dem. l. 16. C. de nupt. l. 66. §. 1. de ritu nupt. l. 30. de R. I. l. 8. C. de inceſt.* Cæterùm alias virgo corruptæ

ruptæ mulieri opponitur, *l. 36. de ritu nupt.* velut in illo Ciceronis: Cras mulierem reddam; Et in illo Quartillæ apud Petronium: *Junonem meam iratam habeam, si me unquam meminerim virginem fuisse. Nam infans cum paribus inquinata sum, & subinde prodeuntibus annis, majoribus me pueris applicui, donec ad hanc ætatem perveni.* Sic & Hieronymus in Osea: *Homo*, inquit, *cum uxorem accipit, de virgine mulierem facit.* Non tamen est infrequens, ut virginis nomine veneat, quæ est mulier. *l. 11. in fin. de contrah. emt. l. 11. §. 1. de act. emti.* quemadmodum etiam mulieris appellatione virgo continetur. *l. 14. §. mulierem 7. de ædil. ed. l. 25. §. 9. de auro & arg. leg. l. 81. §. 1. de legat. 3. l. 13. de V. S.* Nec absurdum, quod Vlpianus dicit, mulieris appellatione virginem contineri. Nam & Tertullianus in libro de virginibus velandis sic sentit. *Naturale vocabulum*, inquit, *est fœmina; Naturalis vocabuli generale mulier. Generalis etiam speciale, virgo, vel nupta, vel vidua, vel quot ætatis nomina accedunt.* Et paulò pòst. *Sed quoniam ita mulieris nomen usurpant, ut non putent competere illud nisi ei soli, quæ virum passa sit, probari à nobis oportet, proprietatem ejus vocabuli ad sexum ipsum, non ad gradum sexus pertinere, quo communiter etiam virgines censeantur.* Probatque fundamentis non arenosis, nimir. quòd Eva, cum adhuc virgo esset, mulier

lier fuerit cognominata; *Genes. c. 2,* & quod virgo Maria mulier vocetur. *Luc. 1. v. 27. 28. 33. & c. 2. v. 5. Joh. 2. v. 2. Matth. 1. v. 18. & seq. ad Galat. c. 4. v. 4.* Sed & Divus Augustinus *de consens. Evang. c. 28. & in Matth. c. 9.* ait, non eas tantùm, quæ virum passæ fuerant, sed etiam fœminas intactas & integras mulieres in variis sacræ scripturæ locis nominari. Et in Basilicis mulieris appellatione virgo quoq; pubes continetur *lib. 1 tit. 2. c. 4* § 13. Nam variè mulieris vocabulum in jure quoque sumi videmus; interdum enim ad sexum refertur, interdum ut à virgine distinguatur mulier interdum ut illa sub ista comprehendatur. *l. quæritur. §. mulierem. De ædilit.* Edict. *l. argumento. §. muliebri De aur. & argent. legat* Mudæus. *in l. in venditionibus De contrah. emt.* Durius videatur, quòd conjugatæ dicuntur virgines. Nec tamen desunt exempla. Sic enim Prudentius in hymnis καθημερινῶν:

Hic draco perfidus indocile
VIRGINIS illicit ingenium
Vt socium malesuada VIRVM
Mandere cogeret ex vetitis.

Ecce, quæ virum habet socium, indigitatur virgo. Quanquam si locum istum penitius introspexerimus, ratio subesse videtur, cur sic scribat. Ita namq; subjicit:

Conscia culpa DEVM pavitans
Sede piá procul exigitur.

Innu-

Innuba fœmina quæ fuerat
Conjugis excipit imperium
Fœdera tristia jussa pati.

Pari modo quod apud Terentium Pamphilus matris orationem repetens dicit: *in Hecyr. act. 2. sc. 3. Nam vicium est oblatum virgini olim, ab nescio quo improbo.* sic interpretari liceat, OLIM id est, cum adhuc virgo esset. Magis quod volumus probare videtur petitio Hegionis apud Terent. in Adelph. *act. 4 sc.* 3.

quæso, inquit, *ut unâ mecum ad matrem virginis eas Micio.*

Verùm ibi virgo dicitur de corruptâ, fortassean eâ ratione, quod hoc ipsum vulgò lateret. Quod non ità latere potuit Micionem ad Aeschinum loquentem; *eod. act. sc.* 5.

virgo est cum matre.

Nisi dixerimus, patrem ibi dissimulasse, quo facilius vafro commento luderet Aeschinum. Verùm enim verò satis apertissimè Micio ad Demeam his verbis. *d. act 4. sc. 7.*

Illinc huc transferetur virgo.

Et tamen ipsi constabat ex oratione Demeæ, quòd puer natus erat. Sed & ipse Demea, postquam dixisset: *Puer natus est*; subjicit, *Virgo nihil habet.* Non igitur abs re Donatus, quòd virginem ibi posuerit pro muliere corrupta, ἀρχαϊσμῷ. Quemadmodum etiam Pasiphaen trium liberorum matrem, Virgi-

virginem nuncupat Virgil. *Eclog.* 6. hoc versu:

Ah virgo infelix, quæ te dementia cepit

Et paulò pòst:

Ah virgo infelix, tu nunc in montibus erras.

Et huc pertinet, quod Fulgentius *epist.* 3. ad Probum scribit: *Virginis si quis velit diligenter considerare vocabulum, etiam ad mulierem pertinere inveniet.* Et quod Varro *lib.* II. *de re rust. c.* 10. profitetur, *virginibus in Illyrico filios habere licere.* Hinc Servius in illo Virgilii. *lib.* II.

Advenit qui vestra dies muliebribus armis.

*V*sus, inquit, obtinuit, ut innuptas virgines, nuptas mulieres vocemus. Nam apud majores indiscretè virgo dicebatur & mulier. *V*trumque enim sexum tantum significabat &c. Nec hoc quidem in conjugatis adeò statuatur absurdum. Quippe quòd castitas sit cum propriâ uxore concubitus, quemadmodum Panucius in Nicenâ Synodo obtinuerat. Quinimò Salomo virginem pro meretrice ponit. *in proverb. c.* 30. *v.* 19. *& seq.* Loquitur autem de lupâ perfrictæ frontis, quæ se post maleficium virginem impudenter asserit, & pro intactâ venditat, quomodo accipiendum esse sequens versus ostendit; & notavit cum Tremelio Fr. Junius. Sed de virgine satis. Discutiamus adhuc convivalem quæstionem. Etenim sæpe quæsitum memini, num

num ancillæ poſsint virgines appellari? Videbatur dicendum, quòd nō. Sic enim *Vlpianus* ſcribit: *l. 15. §. 15. de injur. Si quis virgines appellaſſet* (appellare, eſt blandâ oratione alterius pudicitiam attentare *d. l. 15. §. 20.*) *ſi tamen ancillari veſte veſtitas, minus peccare videtur. Multò minus ſi meretriciâ veſte fœminæ, non matrum familiarum veſtitæ fuiſſent. Si igitur non matronali habitu fœmina fuerit, & quis eam appellavit, vel ei comitem abduxit, injuriarum non tenetur.* (Sic malo legere cum manuſcr. Haloand. Venet. Tort. & aliis vulgaribus, quàm affirmativè cum Florent. & Gothofredo) E quo textu ſic poſsis argumentari: *S*i virgo eo ipſo dum ancillari veſte veſtita fuit, non habetur pro virgine, ancilla non erit virgo. Illud autem. E. & iſtud. *A*tque huc etiam facit, quod *S*eneca reliquit in controverſiis: *impudicitia in ingenuo crimen eſt: in ſervo neceſsitas: in liberto officium.* *V*eruntamen Paulus *l. fin. D. de offic. præſid.* ancillam devirginatam dicit. Fuit igitur virgo. *P*ertinet enim hoc ad privationem. *P*rivatio verò præſupponit habitum, ut habet tralaticium vulgare, quod etiam Dd. noſtri comprobant. *per l. manumiſsiones. de I. & I. l. decem, de V. O.* *S*ed *V*lpianus oppoſuit ancillam virgini, fortaſsis quoad ſtatus dignitatem; non item quoad ſexus qualitatem, quæ in integritate & corruptione conſiſtit.

sistit. Nam hanc quod attinet, ut *Horatius* ait: *lib. 1. Satyr. 2.*

—nihil inter est in matrona, ancilla, peccésve togata.

CAPUT XVI.

Significationes mutatæ.

Objiciat Philologus juris utriusque studioso; *Homines tabulis ad scribendum uti desierunt; & valet testamentum aliâ quâcunque materiâ scriptum. Quomodo ergo secundum vel contra tabulas bonorum possessionem dicis?* Non deterrebitur Juris utriusque Studiosus. Quin alacriter proloquatur, ἀναφορικῶς dici tabulas, non quæ nunc ita sint, sed quæ olim futuræ essent, si quid scriberetur, quo tempore tabulæ nominari ceperunt, ex *Hugone* Donello, *7. cōm. 15.* Sic & fidei committebatur eorum antiquitus, è quorum fide voluntateq; pendebat, utrum præstarent nécne. *Postea* re mutata mansit nomen; & paulatim factum, ut fideicommissorum præstatio non amplius esset libera. *Sic* & in condictione re sublata mansit nomen, quod actioni initio fuerat. *Donell. ad §. appellamus, Inst. de act. n.* 8. Sic & ritus obnubendi sublatus est: mansit attamen nuptiarum nomen. *Vide Mynsing. ad §. tutores, Inst. de tutel. & ad §. si ab hostibus Inst. Quib. mod. jus patr. pot. solv.*

VVe-

Wesenb. in pr. Instit. de nupt. n. 1. & in parat. de ritu nupt. n. 1. &c. Quinimò reperias vocabula, quæ à genuina significatione non solùm deflectunt, sed & in contrariam transeunt. Sic Sophistæ dicebantur olim sapientes, sapientiæque professores, quemadmodum id vocabulum accipitur aliquoties. *in l. 6. de excusat. tut.* Postea nomen in invidiam abiit, ut Sophistæ dicerentur, qui quæstus vel ostentationis gratiâ philosopharentur, & qui rerum scientiam venabantur non ex natura rei, & ex essentialibus, sed ex accidentibus & extraneis; quin & hodie Sophistæ dicuntur, qui fallacibus & contortis utuntur conclusiunculis, ut annotat Zabarella. *in lib. 1. post. analyt. 2. & c. 5.* Pariter & ostentationem in bonam partem accepisse videntur Romani. Sic enim in porticu S. Georgii in Velabro legitur, quemadmodum mihi pater honorandus indicavit: TEMPORIBUS CLAUDII TIBERII FACTA HOMINUM ARMIGERORUM OSTENTATIONE ROMÆ SEPTIES DECIES CENTENA MILIA LXXXX. XLII: MIL. Sic etiã, quod alibi dicitur: *in l. 15. Ex quib. causs. mai.* hostium potitus est; interpretantur plerique, id est, ab hostibus captus est. *Alciat. 4. de V. S. & 1. parerg 35. Anton. August. 4. emend. 10.* Manuscripti tamen libri & vetustiores impressi

 legunt:

legunt: qui in hostium potestate est. Sic & receptum dicitur *l. 20. de pœn.* commenticio jure; non quod falso mendacique receptum est, sed quod antiquo. Suetonius: *in Claudio c 21.* Spectacula edidit, non usitata, sed commenticia, & ex antiquitate recepta. Sic & accusare sumitur pro ἀπολογεῖσθαι id est, excusare & defendere. Symmach. lib. 9. ep. 106.

CAPUT XVII.

Mathematici.

ABsimile non multum exemplum habemus in Mathematicis. Quod quidem repetam altius. Anno DCXIII. C. Cornelius Hispallus Prætor Edicto Chaldæos intra decimum diem abire ex urbe atque Italiâ jussit. *Valer. Max. lib. 1. c. 3.* Deinde M. Agrippa Aedilis τοὺς ἀστρολόγους καὶ τοὺς γόητας ἐκ τῆς πόλεως ἐξήλασεν, Anno DCCXXI. *Dion. lib. 49.* Postea sub Octaviano ejecti sunt Astrologi & præstigiatores, Anno DCCLXI. *Dion. lib. 49.* Et vatibus interdictum ab Augusto, ne de morte cujusquam prædicerent. *Dion. lib 56.* Et Tyberius, etsi Thrasylio adsiduè utebatur, ac singulis diebus vaticinia accipiebat, tamen re accuratè consideratâ, cum aliquando per somnum jussus esset, cuidam argentum dare, hominem interemit, quod

quod intelligebat sibi per magicam artem Dæmonem immissum fuisse, reliquos omnes astrologos, magos, aut quicunque alio quopiam modo divinationes exercerent, exteros necavit, cives extorres egit. *Dion. lib. 57. Sueton. in Tib. c. 36.* Et Vitellius non saltem irridebat astrologos, *Dion. lib. 64.* sed & Imperator factus, ut Romam venit, inprimis edicto proposito astrologos expulit ex urbe, edixitque, ut intra certum diem, quem ipse constituerat, ex omni Italia excederent. *Dion. lib. 65. Sueton. in Vitell. c. 14. Cornel. Tacit. lib. 2. histor.* Facta & de Mathematicis Magisque Italia pellendis, SCta, *ut annotat Cornel. Tacit. lib. 2. annal.* nimirum Anno 769. COSS. L. Pompon. Flacco, & C. Cœlio Rufo, ut habet Ulpianus; *in fragm. collat. leg. Mosaic. & civ. c. 15.* vel ut Tacitus Tauro & Libone COSS. qui in consulatu illos proximo anno præcesserunt. Deinceps Diocletianus & Maximianus circiter annum Christi 300. constituerunt, artem mathematicam damnabilem omninò esse, & interdictam. *l. 2. C. de malef. & mathem.* Postea Constantinus rescripsit Anno Christi 357. Nemo aruspicem consulat aut mathematicum. *l. 5. C. de malefic. l. 4. C. Theod. eod.* Et idem ad Taurum *P. P.* Anno 358. Si quis mathematicus fuerit deprehensus in comitatu meo, præsidio dignitatis cruciatus & tor-

menta non fugiat. *l 7 C. Justin. & l. 6. C. Theod. de malef. & mathe.* Paulò pòst Valentinianus & Valens constituerunt Anno Christi 371. ut cessaret mathematicorum tractatus, & ut qui publicè aut privatim in die noctuque deprehensus fuerit in cohibito errore versari, capitali sententiâ feriatur. *l. 8. C. Theod. de malefic.* Postea iterùm Honor. & Arcad. Anno 409. mathematicos, nisi parati sint codicibus erroris proprii sub oculis Episcoporum incendio concrematis, catholicæ religionis cultui fidem tradere, nunquam ad errorem præteritum redituri; non solùm urbe Roma, sed etiam omnibus civitatibus pelli, decreverunt. *l. fin. C. Theod. de malef.* Tandem Justinianus, dum hæc pleraque in Codicem suum referri voluit, approbasse videtur. Quod enim Gregorius Tholosanus *lib. 18. syntag. 8.* putat, mathematicas disciplinas permissas esse, immunitateque donatas; *in l. 2. C. de excus. artific.* non ita facilè crediderim; quoniam eapse allegata lex Constantini est Anno 344. atque ita ante l. 5. C. de malefic promulgata. Crediderim Contio, Cujacio, Gothofredo & aliis, rectius ibi Mechanicos atque Mathematicos legi. Quid ergo? Mathematica purè simpliciterque damnabilis est & interdicta? Mathematicus indistinctè cruciatus & tormenta patiatur? capitali sententiâ feriatur? Absit. Scio, quod astra non sint colenda. *Deuteron. 4. v. 19. & c. 29. v. 26.*

Scio, quòd Deus astra regat. *Hiob.* 38. *v.* 31. *&* *seqq. Genes.* 1. *v.* 14. *Judic.* 5. *v.* 20. Scio, quod quærendus sit opifex Plejadum & Orionis, qui & mutat in matutinum densissimam umbram, diem nocte obtenebrat. *Hamos* 5. *v.* 8. Sed nolo disputationem in me derivare, quam habent hac de re Theologi, Mathematicique. Videndum modò, purè, simpliciter, & indistinctè Mathematici sint expellendi, fugandi, capitaliter puniendi, vi vigoreque constitutionum Imperatoriarum? Et nolim adhuc asserere. Dixerim, mathematicam Impp intelligere vanas quasdam, & curiosas nimium perquisitiones & observationes, ad magiam procliviores; & matematicos damnare, non mathematicos, ut distinguit hæc Gregor. Tolos. *lib.* 34. *syntagm. c.* 1. & intelligere impostores, liberali mathematicorum nomine adumbrantes ineptias magicas. *Vultei* 1. *I. R. c.* 49. *in fin.* Nam præterquam quod à Christianis *Impp.* inter maleficos & magos numerantur: *dd. ll.* à Tacito quoque Mathematici genus hominum potentibus infidum, sperantibus fallax appellantur. *lib.* 1. *histo.* Et Valer. Maximus *d. loc.* dicit, *Chaldæos levibus & ineptis ingeniis fallaci siderum interpretatione, quæstuosam mendaciis suis caliginem injicere* (vel, ut alii, nutrire.) Hinc & Ulpianus. *in fragm. leg. Mosaic. t.* 15 Interdicta est mathematicorum callida impostura, & obstinacitate

persuasio. Et paulò pòst: extat SCtum, quo cavetur, ut Mathematicis, Chaldæis ariolis, & cæteris, qui similem incertum (de veritate lectionis videbimus c. seq.) fecerunt, aquà & igni interdicatur, omniaque bona eorum publicentur. Apud Suetonium *in Vitell. c.* 14. junguntur cum veraculis, si lectionem Scaligeri retineamus, quæ nec Lævino Torrentio displicet, quos nostro idiomate solemus dicere die Warsager oder Zigeiner. Et Isidorus inter astronomiam & astrologiam distinguit: & astrologiam facit duplicem: aliam naturalem; superstitiosam aliam. Superstitiosam dicit, quam Mathematici sequuntur, qui in stellis augurantur, quique etiam XII. cæli signa per singula animæ vel corporis membra disponunt, siderumque cursu *necessitates* (antiquus ultra quàm secularis legit: *nativitates*) hominum & mores *prædicere* (ita rectius legitur quàm *prædicare*) conantur. Tandem ut breve faciam, hæc ita leguntur de Mathematicis, ut memorabat vulgus, *juxta Ammian. lib.* 29. Vulgus verò Mathematicos vocabat, quos gentilicio vocabulo Chaldæos dicere oportebat. *ut notat Gell. lib. 1. noct. attic.* 9. Cæterum aruspicinam Constantini pœnà sancità vetuerunt; *l.3. l.5. C. de malefic* Valentinianus autem & Imperii consortes pœnam sustulerunt, & aruspicinam exerceri

ceri permiserunt. *l. 9 C. Theod. de malefic.* Hæc tamen Valentiniani constitutio manifestis Imperii & principum constitutionibus sublata est, & revocata pœna gladii, quemadmodum docuit pater observandissimus *in prælect. de jurisdict. c. 3. in lege Romuli 1.* Videatur de aliis ad hanc rem facientibus Muret. *lib. 15 var. lect. c. 6.* Alphons Alvarez. *de jure pontific. c. 60.* M. Anton. Delrio *in disquisit. Magic* Videantur etiam L L. Francicæ *lib. 1. c 13 & c. 62. & lib. 4. cap. 46.*

CAPUT XIIX.

Vlpiani locus correctus.

IN collatione legum Mosaicarum & Romanarum extant præcipuorum JCtorum fragmenta quædam, ad lectionem Pandectarum haud parum conducibilia, sed in multis tamen locis corrupta. Et si tàm facile esset peccatum corrigere; atq; peccare, Petrus Pythæus in integrum restituisset omnia. Sed præstitit nihilominus operam in plerisque laudabilem, utilissimam Reip. literariæ certè. Non tamen quisquam ægrè feret, si & nos, non in multis, attamen in uno, perfunctoriè velut ἐν παρόδῳ nostrum ingenium exerceamus. Nimir. in eo Ulpiani loco, quem cap. 46 præcedente recensui. *Extat*, inquit Ulpianus, *in tit. 15. collat. leg. Mosaic. SCtum, quo*

cavetur ut Mathematicis, Chaldæis, ariolis, & cæteris, qui similem incertum fecerunt &c. Hæc lectio viciosa creditur. Et est etiam. Ideò P. Pytheus legendùm putat: *similem artem* Lipsius: *similem quæstum.* Ego legerim; *similem interitum* aut *simile minus certum.* Minus certum, idem est, atque falsum. Falsum autē cum veneficio jungitur etiam apud Johann. *in Apocal c fin. v. 15.* ἔξωδ᾽ἐ οἱ κύνες, καὶ οἱ φάρμακοι, καὶ πᾶς ὁ φιλῶν καὶ ποιῶν ψεῦδος. Vel utique legerim: *similem incestum*, Quis enim ignorat, incestum à genuina propriaq; significatione nonnunquam ad aliam deflectere, sicut & fornicationis nomen. Sic enim incestum sumitur pro coitu nefario.; *in l. fin. De condict. sine caus.* Sic & Cicero, *contumeliis incesto ore lacerare*, dixit. *in Philip. 11.* Sic & alibi, *aqua inceste uti*, dixit. *in orat. pro Cel.* Et apud Horatium *lib 3. Carm. Od. 3.* *Paris incestus judex nominatur*: id est, deploratus, & inexpiabilis ut ait rectè Cruquius. Sic & Virgilius *lib. 6 Aen.*

——————*totamq; incestat funere classem.*

Et ibi Servius: *Incestum, est quæcunq; pollutio*, quod agnoscit quoq; Forsterus. 6 *de success* 49. n. 3. Arnobius lib. 4. *Quis est, inquam, qui credat ad humanas accubuisse Deum mensas, interemptum avaritiæ caussâ, fefellisse supplices ambiguitate responsi? præcellere in furum ordine, adulterasse, servisse, vulneratum esse, & adamasse: & per omnes libi-*

libidinum formas incestarum cupiditatum circumegisse pellaciam? Et ne phrasi turberis, *incestum facere*, dixit Cicero. *de Invent.* Sic etiam *Deut.* 31. *v.* 16. dixit Jehovah Moysi. *Populus iste scortabitur sequendo Deos alienos*; vel, ut Hebr. *post Deos al. Ps* 106. *vers.* 39. Et vocabulum πορνείας etiam, non tantùm adulterium significat; sed & veneficium, & quodcunque aliud grave maleficium comprehendit, si credimus Connano, 8 *comm.* 12. Wesenbecio, *ad tit. de divort. & repud* & Borcholto. *in tr. de gradib. pag.* 130. Sed de his alio loco.

CAPUT XIX.

Synechdochen continens gnoma.

CUm in Justiniani constitutionibus versarer, relegebam locum; quem, ne Pandectarum heluo videar, & quòd contineat elegantem gnomam, subjiciendum judico. Oportet, inquit Justin. *in constit. omnem.* §. 9 prius animas & postea linguas fieri eruditos. Haloandrum confero, qui casibus inflexis legit: oportet prius animis & postea linguis fieri eruditos. Accurro libros etiam alios, mendum in Florent. suspicans. In vetustioribus illam & aliam constitutionem prorsus non; in recentioribus constanter ita scri-

ptum reperio. Tum incidit *Synechdochen* vocari, cum loco *Ablativi* Accusativus adjicitur nominibus adjectivis, aut verbis passivis & absolutis, velut:

Et glacialis hyems canos hirsuta capillos,

Item. Expleri mentem nequit, ardescitq́ tuendo.

Cæterum videtur Justinianus hoc dicterium à *Pythagorà* silentii magistro mutuasse, sicut & illud, quod in eadem constitutione quinquennium studio juris præfinit. Nam & discipuli *Pythagoræ* quinquennium totum silebant, solum, quæ dicerentur, audientes. *Diog. Laert. de vit. philosoph. lib. 8* Perbenè. Nam silendi patientia, oportunitas loquendi, & contemtus divitiarum, sunt maxima fundamenta virtutum; & ille scit rectè dicere, qui & ordinatè novit tacere. Nam & juxta Senecam; *Nihil æquè proderit, quàm quiescere, & minimum cum aliis loqui, plurimum secum.* Et nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum. Qua de virtute cum multa collegerint alii, nolo repetere. Cum & temerarium & superfluum sit, in eà se agri parte infirmum hominem exercere, ubi se pridem robustissimæ mentes exercuerunt.

CAPUT XX.

Lautumiæ. latumiæ, latomiæ.

Disce-

DIsceptant, *lautumias* rectius dicamus, an *latumias*, *latomiásve?* Pandectæ Florentini legunt *lautumias*; & ita quoque manuscriptus. *in l. 9. ex quib. causs. maj & in l. 1. de aleator.* Alius manuscr. & Holoandrin. & *Vener.* impress. *Anno* 1510. legunt: *latumias*. & latumias nominat Pompon. Festus. *Latomiæ* leguntur in vulgaribus editionibus Ciceronis in Verrem, & in quibusdam *Plauti* locis juxta Coras. *in l. 2. § exactis, de O. I. n. 19* Discebam jam etiam è conversatione paternâ, latumias & latomias apud Livium sæpius editum, indistinctè legi. Et æstimaverim, posse lectionem quamque retineri. Nam Græci λατομίας dicebant ἀπὸ τȣ̃ λᾶς, id est, lapis: καὶ τέμνω, id est, cœdo. Unde latini fecerunt latumias, & lautumias conversis *A*O. in *A*U diphthongum, & O in U. *Hinc* malim in *A*driani sententiis græcis apud Dositheum *lib.* 3. legere λαοτομίας, atque λατομίας; quamvis & hoc rectum. Hinc & emendandus *I*sidorus; *lib. 5. etym. c. 27.* & pro *lautumina*, *lautumnas*, substituendum *lautumia*, *lautumias*, quod & alius advertit *in d. lib. 3 Dosith.* *A*ppellantur autem lautumiæ, lapidibus excisa loca, & carceres, in quibus noxii damnari solebant. Vide Lambin. in captiv. in scen. Injicite. Et in Pœnulo in scen. Satis spectatum est. Et de latomiis Cicero abundè scribit in actione 7. in *V*errem.

CA-

CAPUT XXI.

Advocati togati, penulati, penula commune vestimentum.

Ex solvam hac vice, quod alibi promisi, nimir. *Advocati rectène dicantur togati?* Sic nominatos invenias apud Impp. *l.* 8. *C. de postul.* *l.* 3. *l.* 5. 6. 8. *&* 9. *C. de advoc. div. jud. l.* 13. §. 19. *C. de judic.* Et utique, cum munus advocatorum inprimis honoratum esset: honestus etiam vestitus ipsis convenire videbatur. *arg. l.* 15. §. *si quis virgines* 15. *de injur. Ludov. Roman. sing.* 363. Atque huc videtur mihi allusisse Juvenal. *Satyr.* 7, in eo loco, ubi dicit, ambitiosum quidem, utile tamen advocatis esse, nitentibus & purpureis vestibus uti, quod caussæ graves pauperibus causidicis non facile committantur in his versibus:

Et tamen hoc ipsis est utile, purpura vendit
Causidicum vendunt amethistina, convenit illis
Et strepitu & facie majoris vivere census.

Et togam advocatorum fuisse probat Nonius Marcell. *de propriet. serm. n.* 3. *Toga*, inquit, *est vestimentum, quo in foro amicimur.* Et Advocatis togam fuisse, probat illa contentio inter advocatos orta, de qua Sueton. *l.* 5 *c* 15. *togatumne an palliatum peregrinitatis reum dicere caussam oporteret?* Unde & toga pro eloquentiâ

me-

metonymicῶs capitur in illo Ciceronis: *Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ;* (vel ut alii: *laudi*) *At* dicat aliquis, togam omnibus civibus fuisse necessariam; *l. 32 De jure fisci.* extare legem Romuli Romæ in tab. ænea repertam: QUISQUIS DEMISSAM AD TALOS TOGAM IN URBE HABETO; Augustum negocium ædilibus dedisse, ne quem posthac paterentur in foro, circóve, nisi positis lacernis togatum consistere. Sueton in *Aug.* c. 40. *Ad* ea autem urbis loca ferè convenisse Romanos. Horat. *lib. 1. satyr 6.*

Fallacem circum, vespertinumq́; pererro
Sæpe forum.

Et quod Spartianus in Hadriano scribit, jussisse eũ Senatores & Equites in publico semper togatos esse, quemadmodũ notat Lævin. Torrent. *in Aug. Sueton. c.* 40. Et quod Ascon. *Pædianus* dicit, *prætexam honestiorum fuisse, togam viliorum; Idq́; circa mulieres etiam servatum.* Et quod Non. Marcell. de genere vestimentorũ differens, *Togâ*, inquit, *non solùm viri, sed etiam fæminæ utebantur. Hæc* & alia plura dicat. Respondebo, togam non unam fuisse, sed multiplicem. Sunt enim discrimina togæ, quæ alia sumebantur ex figurâ, alia ex colore, alia item ex munere illius, qui amictus fuerat. Erant enim togæ arctæ, fusæ, pallæ; item aureæ, radiantes, coccineæ, cãdidæ, puræ, pullæ; & itẽ muliebres, militares, præsidiariæ, pro-

con-

consulares, Imperiales. De quibus scitè tractat & eleganter Wolffgang. Laz. *in comm. Reipub. Rom. lib.* 8. *c.* 3. Plebeii & tenuiores strictioribus togis, potentiores amplioribus utebantur. Quo & illud Horatii. *lib.* 1. *epist* 18.

——————— *meæ, contendere noli,*
Stultitiam patiuntur opes; tibi parvula res est.
Arcta decet sanum comitem toga, &c.

Erat autem toga Oratorum pura, nullo limbo purpureo prætexta, neque picta, ut triumphalis. Et quamvis togæ usus non proprius, verùm cum reliquis communis Oratoribus; ejus tamen elegantiorem formam in illis desiderabāt, quàm in proletariis, cum cultus dissolutus & neglectus, supini & torpentis animi sit argumentum. Qua de re satis accuratè scripsit Francisc. Pollet. Catvac. *lib.* 2. *histor. for. Rom. c.* 8. Et toga necessaria primùm civibus, interdum deponi cepta, remansit apud honestiores. Dices. Si penulis utebantur in foro Advocati, cur dicuntur togati? Utebantur autem Vespasiani tempore & Hadriani penulis, ut probat auctor Dialogi. *de caus. corrupt. eloq. n.* 1. Eoq; allusit etiam Augustin. *lib.* 1. *confess.* *Quis*, inquit, *penulatorum magistrorum audit aure sobria, ex eodem pulvere hominem clamantem & dicentem, fingebat hoc Homerus* Wolffgang. Laz. *in comm. Reip. Rom. lib.* 8 *c.* 11. Quo videtur facere locus etiam

Gel-

Gellii, *lib. 13. noct. Att. c 20.* ubi Titus Castricius Rhetor. ab *Hadriano* in mores atque literas spectatus, ad discipulos quosdam suos *Senatores* feriato die tunicis & lacernis indutos, & Gallicis calceatos ait. *Equidem maluissem vos togatos esse; pigitum est cinctos saltem esse & penulatos.* Respondebo. Primùm advocatis fuit toga: post ceperunt penulis uti. Mansit tamen & toga. Nam & *Lævinus* Torrentius ait, *Suetonium* lacernarum usum non sustulisse, sed voluisse, necessitati tantùm servirent. Cum is tamen negocium ædilibus dederit, ne quem posthac paterentur in foro, circove, nisi positis lacernis togatum consistere. Cur non liceat mihi dicere, mansisse togas? cum toties pro salute togarum fuerint leges sancitæ: nec sine crimine aliam Rom. homini, vel in media *Asiâ* vestem sumere licuerit; ut apud *Livium* à Q. Fabio in invidiam P. Scipio eo nomine adduceretur, quod in Sicilia palliatus fuisset. Vt notat Barnab. Brissonius: *lib. 1. sel. antiq. cap. 17.* Quidni dicam, advocatos togis, quoties voluerint, pluviæ præcipuè tempore penulis usos esse. Nam & apud *Quintilianum* Galba penulam roganti respondit amicè: *Non pluit, non opus est tibi, si pluet, ipse utar.* Et Spartianus in *Hadriano* pag. 2. *penulis uti tribuni plebis pluviæ tempore solebant.* Imperatores autem

tem nunquam. Casaubon. *p.g 17. & seq.* Et idem in Alexandro scribit, *constituisse Alexandrum, ut senes penulis intra urbem frigoris caussâ uterentur, cum id vestimentum itinerarium aut pluviæ fuisset.* Denique nihil mirum de Oratoribus penulatis sub Hadriano; cum diebus non feriatis, sed fastis ii dicerent. Nam diebus non feriatis primarios etiam cives eo tempore penulis usos esse, docet Gell. *d. lib. 13. c. 20* & annotavit Poller. *d. lib. 1. hist. for. Rom. c. 8.* At dicent: Penula fuit commune vestimentum, qua promiscuè utebatur mulier cum viro, quemadmodum annotavit vel vetter Ulpianus. *in l. 23 § 2. De aur. & arg. leg* Respondeo Penula fuit commune vestimentum; sed non penula Oratoria. Fuerunt penularum genera. Erat penula funebris, qua adhuc hodie Germani utimur, vulgo Trawermantel / fæminea penula, Frawenmantel Penula scortea, Jacobsmantel / &c. De quibus & aliis Lazius. *d. c. 11.* Dices. Alexander matronas intra urbem penulis uti vetuit, in itinere permisit, ut testatur in ipso Lamprid. Quid igitur, quod Ulpianus Alexandri Consiliarius dicit, penulam commune vestimentem mulieri cum viro *d. l. 23. De aur. arg. leg* Respondeo. Commune est utique, quod in itinere vel extra urbem commune est, licet non ita sit in urbe. Nam penula erat propria

iter

iter facientiũ vestis Casaubon. *in Spartian. pag.* 17. Dices, quid igitur volunt illa Ulpiani verba: *quibus sine reprehensione vel vir, vel uxor utatur?* Respondeo. Quoniam illa quoque fiunt sine reprehensione, quæ ex lege & more cæterorum civium fiunt in itinere. Sed hoc explicat eruditè Forner. 1 *select.* 1 De illis videre possis Lazium, Polletuinque. *dd. locis.* Alex. ab *Alex. lib.* 4. *c.* 11. Lips. *in elect. lib.* 1. *c.* 13. & quæ, volente DEO, scripturi sumus fortassis in *ADVOCATO.* Interim videatur Casaubon. *in vit. M. Anton. Philosophi apud Capitolin. pag.* 127. & Langlæus *lib.* 1. *semestr. c.* 5.

CAPUT XXII.

Explicatus Vlpianus. Sequior.

EXscribamus hoc caput è Commentariis ad Digesta. *Proh* quis prohibessit? Nam & is noster labor est. Addamus tamen aliquid novi. Vlpianus *in l.* 8. §. 11. *De transact.* ait: *Sed & personarum contemplatio habenda est: hoc est, cujus vitæ sint hi, quibus alimenta relicta sunt: utrum frugi vitæ hi sint* (aliqua exemplaria omittunt hæc duo vocabula: hi sint) *qui aliàs sufficere sibi* (id est, commodè suis rebus præesse) *poßint, an sequioris*, (aliter alii. Sed videbimus paulò post) *qui de* (ita & manuscr. &

Haloand. & alii. Alius Manuscr. quod te) *alimentis pendeant. In personâ ejus, à quo alimenta relicta sunt, hæc erunt spetienda* (alii: spectanda. Sed Specio quoque veteribus in usu fuit. Sic enim Plautus: Nunc specimen specitur. Hinc adhuc illa composita: inspicere, aspicere) *in quibus sunt facultatibus* (Venet. & Manuscr. quibus facultatibus sit, Haloand. in quibus facult. sit. Alius Manuscr. quibus facultatibus sunt) *cujus propositi* (Manusc. addit, id est, dignitatis) *cujus opinionis* (Idem manuscr. addit, id est, famæ) *tunc enim apparebit, nunquid circumvenire velit eum, cum quo transigit.* (Alius: non transigit) viciose. Sed videamus jam, an ita viciose scribatur & dicatur, *sequior vita*, & quis sit *sequioris vitæ*. Sic enim in manuscriptis constanter lego. Sanè sunt, qui existiment, sequioris, nullius sensus vocem esse. Iccircò Duarenus reponit, 2. *disp.* 31. segnioris. Fornerius pro *sequioris* legendum putat: *nequioris*. 2. *select* 5. Sed & Connanus arbitratur, 5. *comm*. 7. *n*. 7. vocem *sequior* planè barbaram esse, Apulejo digniorem, quàm Vlpiano. Iccircò & ipse, *nequioris vitæ*, legendum, non, ut vulgo, *sequioris* putat: fortè ex sententiâ Budæi, ut ait Nicol. Cisnerus. Et utique videtur hoc etiam Budæus voluisse, propterea, quod nequitia opponi soleat frugalitati ab Cicerone, *lib*. 3. *Tusc*. & homo nequam,

quam, homini frugi. *Est enim nequitia nihil aliud*, ut Gellius sensit, *quàm luxus vitæ prodigus*, ut non immerito Vellejus Paterculus, Cajum Curionem, suæ alienæque & fortunæ, & pudicitiæ prodigum hominem, dixerit ingeniosissimè nequam. Habeo Pandectas Venetiis ante centum annos excusos, in quibus legitur: *obsequioris vitæ*. Et Zasius *obsequiorem vitam* hîc scriptum esse ait, *in l. qui pro tribunali, de re judic. in fin.* atque de origine vocabuli valdè solicitus est. Nos retineamus lectionem vulgarem, & dicamus, vitæ sequioris eum esse, qui est contrariæ vitæ, & deterioris, non frugi, ut ita segnem & ignavum hominem Vlpianus intelligat. Quo sensu & apud Apulejum hoc verbum legitur, & Ammianum, Charisium, Livium, Suetonium, Senecam & alios. Loca non addam, quoniam leguntur apud alios.

CAPVT XXIII.

IN; animadverto facinorosos.

SVperius caput revocat in mentem, quod præpositio *IN* nonnunquam in orationibus omittatur. Vsurpatur enim indistinctè: *In quibus facultatibus sunt*; &, *quibus facultatibus sunt*. Sic quidam *in l. de jurisdict.* libri habent *ad*

animadvertendum in facinorosos, quidam particulam *IN* omittunt. Et animadvertere pro punire sine præpositione ponitur *l. 10. C. de Episc & Cler. l. 15. §. 21. & 28. de injur. &c.* plerisque nimir. locis, ubi Prætor dicit: *animadvertam.* Sic etiam Davus apud Terentium, *facinus animadvertendum* dixit, id est, puniendum. Et apud Ciceronem ajunt invenirier *animadvertenda peccata* pro puniendis pro Rosc. Amerin. & in Catil. & ad Metellum. Sic & animadversus pro punito legitur *in l. fin. de cadav. punit.*

CAPUT XXIV.

Merum imperium.

ALibi disputavimus, merum imperium dici, quasi purum, jurisdictioni simplici non immixtum. Sic enim & merum vinum dicitur, quod aquæ nihil admixtum habet. Huc facit versus Ausonii in Meroen anum ebriosam: *epigr. 19.*

Potare immixtum sueta merumq; merum.

Et Martial. *lib 3. epigr. 56.* de Caupone Ravennæ:

Callidus imposuit nuper mihi caupo Ravennæ:
Cum peterem mixtum, vendidit ille merum.

CAPUT XXV.

Notæ, signa, puncta.

MOnet Ausonius, ut aliquid de notis subjiciam,

jiciam, furtivo nim. ut Gellius vocat & arcano genere scribendi. quas qui didicerunt, propriè Notarii dicebantur; *Augustino* teste. *lib. 2. de doctrin. Christian.* Rectè verò Cujacius observavit, *lib. 12. c. fin.* multùm à notis signa distare. Notæ nunquam sunt literæ. *l. 6. §. fin. de bonor. possess. l 40. C de testam. mil.* Signa sunt singulariæ literæ. Adducamus nos ultra Manilii locum & alium è Prudentio. Is de Cassiano Martyre sic canit: *in peristeph. hymn.*

Verba notis brevibus comprendere cuncta peritus,
Raptimq; punctis dicere præpetibus sequi.

Et paulò post:

Ictus notare verba signis imbuens.

Et videtur utique distinguere non notas à signis modò, sed & puncta. Punctorũq; procul dubio magnus fuit usus, velut & scripturus, sic pingebat ∽ scripturus *est* addebat puncta ∽̣ Sic A.C. erat Actio. A, C. à consule, actionis caussâ. A. C S L. à consulibus suæ legationis. A D P. adoptivus. A D. P. ad pedes. A. D. P. ante diem pridie. AI. anima. A. I. à judice. AMN. amantissimus AM. N. amicus noster. Sed & lineas transversas ad puncta retulero; veluti quando Bustũ ita scribebant -B-, Scriba -S-, Sunt S. Non addã alia, quoniã exempla hinc inde sunt obvia. Attamen subjiciam adhuc unum & aliud, quod Cujacius non habet in Observationibus, unde discrimen inter no-

tas & ſigna commilitones amplius percipere poſſint, Centurioni ſcripturi per ſigna CENT. ſcribebant; per notas hoc modo ↳. Sic X' erat exiſtimatio, & item per notas *Hi*. Denarium notaturi pingebant aſteriſcum * Sic per notam 7. Centuria ſignificatur, ut notat Longus apud Pythæum. Dicuntur quidem Notæ juris quæ ſunt à Magnone collectæ: ſed ipſe tamen in verſib. ad Carlum nominat σημεῖα & dicuntur ſigna à Valerio Probo. *in collat. l. Moſaic. & civ ad tit.* 4. Signare ſolebant plerumque literis cujusque vocis initialibus, ut conſtat ex Valerii Probi, Aldi Manutii & aliorum libris de notarum explanatione ſcriptis. Apponam inſcriptionem, quæ fuit in victoriatis numis Theodoſii, à chariſsimo patre notatã è Cedrenio C. O. N. V. O. id eſt, civitates omnes noſtræ venerationi obediant. Itẽ aliud quod extat apud Typot. in hieroglyph. tom. 1. *ADSIT*; quod denotat *Auxiliante Domino ſuperabo Imperatorem Turcarum.* Sed & græcum illud ubi piſcis nomine Chriſtus intelligitur Nam ἰχθὺς initialibus literis continet hæc omnia Ἰησοῦς χριστὸς θεοῦ υἱὸς σωτήρ. Anton. Auguſt. *lib.* 18 *de civit.* *DEI c.* 23. Danæ. contra Bellarmin. *controv.* 4 *c.* 4. *tom.* 2. *p.* 175. Nimirum hæc erant ſigna. Cæterum ſive *ſigna* dicas, ſive *ſingula*, nihil intereſſe puto. Nam quæ ſigna nominavit Prudentius,

tius, ea singula dicit Ausonius: *epigr. fin.*

Punctis peracta singulis
Vt una vox absolvitur.

Sanè in manuscripto Codice & antiquissimis excusis semper reperio signa, nunquam sigla, nunquam simpla; semel singna, procul dubio corruptè. Notas alii Ciceroni tribuunt; alii Tyroni Ciceronis liberto: & edidit ante annos aliquot doctissimus Gruterus notas Romanorum veterum Tyronis & Senecæ; visu sanè per quam dignas. Alia de signis & notis vide apud B. Brisson. 4. *select.* 21. ubi reperies è Quintiliano, ni fallor, totam orationem Ciceronis pro Milone notis exceptam fuisse. Videri quoq; poterunt Cassiodor. *lib.* 3. *var* Isidor. *lib* 6. *Etymolog. c.* 20. *& seqq.* Tritem. *in polygraph.* Bemb. *lib.* 5. *epistol.* 8. Lips. *cent.* 1. *ad Belgas. epist.* 27. Bibliand. *de ratione commun. omn. linguar. in cap. de notis & arcana scriptura. pag.* 71. *& seqq.* Ferrar. Montan. *in proem. Instit. pag.* 24. *& seq.* Honthem. *de arte Notariatus c.* 1. *&* 2. Cæterum etsi quidem Lipsius opinetur usum notarum, cum fructu & bono publico revocandum esse: *d. epist.* 27. certum tamen est & annotat ipse Lipsius: quod notarum viciosa interpretatio, causa sit multorum mendorum. *lib.* 2. *epistol. quæst.* 17. & promulgavit Basilius insignē constitutionem περὶ σημείων τῶν ἀριθμῶν de numeris nim. per notas non scribendis. *lib.* 1. *jur. orient. pag.* 13. sed & Justinianus σύμβολα τῶν

ἀριθμῶν in testamentis rejecit & voluit uncias heredibus relictas, non signis numerorum significandas, sed per totas literas declarandas. *Nov.* 107. *c* 1. vetuitque libros per sigla scribi. *Constit. Deo.* § *ne autem* 13 *De concept. Dig. Constit. omnem.* §. *illud.* 8. Videatur Dauth *in tr. de testam. in l. hac consultißima.* § *ex imperfecto. n.* 32 *pag.* 607.

CAP. ULTIMUM.

Partes indeclinabiles aliter & aliter usurpatæ.

FAciam finem hoc capite. Nam & jam tædium hujus rei me cepit. Dicam autem de partibus potissimùm indeclinabilibus, quomodo nonnunquam eæ aliter & aliter usurpentur; & dicam secundum ordinem Alphabeti.

APVD & *PENES* differunt, quòd amplius sit penes, quàm apud, *l.* 63. *de V. S. arg. l.* 75. *de jur dot. Donell.* 14. *comm.* 4. Interdum tamen hæc cõfunduntur, *l.* 5. §. *si de me. Commodat. l. si quis in tantum C. Unde vi.*

APVT. vide Manut. *de orthograph. pag.* 24. *Donell.* 14. *com.* 4.

AVT sæpe conjungit, *l.* 53. *l.* 124. *de V. S. l. pen. C. eod.* Meritò igitur reprehenditur Fornerius, quando pro *AVT* legit ET, in *l.* 110. *de V. S.* Nolim etiam libenter pro *AVT*, *HAVD* substituere, *in l.* 15. *de tutel.* & *in l.* 1. *de solution.*

Vide

Vide Donell. 3. comm. 14. Cujac. 4. obs. 9. & 5. obs. 34.

AUTEM sumitur pro *ENIM* in *l. 10. §. fin. de divers. & temp. præscript.* Cic. *lib. 1. offic.* Vultei. *discep.* 16 & pro *IGITUR, in l. 63. §. pecoribus, de legat. 3.* & habet interdum copulandi δύναμιν, ut annotavit Melior Hamenvelto *in Valer. de bonâ disciplinâ, pag. 50.* Atq; caussalis est interdum, non adversativa, *Hamenv. d. lib. pag. 53.* Quemadmodum & δὲ sumitur pro γὰρ apud Paulum *ad Galat. 5.* & pro οὖν, *Luc. 7. vers. 6. ad Roman. 8. v. 8.* Non mirum igitur, si apud Ulpianum in l. 13. in pr. de minor. quidam libri legant: *causâ enim cognitâ*; aliis, *caussâ autem cognitâ*, legentibus. *Autem* est ejus naturæ quod reperat præcedentia cum omnibus suis qualitatibus & adversatur in jure & in facto. Cuno. *de pact. lib. 1. c. 23. n. 42.*

CONTRA sumitur pro *PRAETER. Sic* contra naturam dicitur ostentum, quod est præter naturam, ut notat Brech, *num. 10. & Gœddæ. n. 4. ad l. 38. de V. S.* per illum textum. *Sic* & Ulpianus morbum definit habitum cujusque corporis contra naturam, *l. 1. §. 7. de ædil. ed.* Galenus *2. Terap. 3. & de symptom. c. 1.* & *Avicenna*, affectum præter naturam. Et sic liceat dicere §. *1. Inst. de jure person.* servitutem esse contra naturam, id est, præter naturam.

turam. Quamvis etiam dici queat, servitutem esse contra primum ortum, quo homines sunt conditi, *juxta Donellum.* Et quòd *Præter* & *contra* sæpè coincidant habetur *in Colloq. Ratisbon pag.* 94. sumitur etiam *contra* pro *citra l. falsus* 19. *& ibi gl. in Vo. contra C. de furt. l. fin. in fin. & ibi Dauth. n.* 9. *C. de pact.* Alberic de Rosat. *in Lexic. in Vo. Contra.*

CVM pro *quamvis* vel *quia* Vid. *gl. in l. pen. De petit. hered.*

DONEC interdum accipitur pro in perpetuum; veluti non reversa est columba ad Noe, donec siccarentur aquæ, id est, prorsus non est reversa. *Aliud* exemplum habes Matth. 18. Aliud exemplum *Matthæi.* 1. *in fin. & ibi Luther.* & Matth. 5. *vers.* 26. *& cap.* 26. *n.* 29. Gesner. *in Pass. Christi pag.* 57. Hinc & Isidorus τὸ ἕως πολλάκις καὶ ἐπὶ τοῦ διηνεκῶς ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ εὑρίσκομεν κείμενον Isidor. Pelasiot. lib. 1. ep. 18. & ibid. in not. Conrad. Rittershus. Scip. Gentil. *de alim. c.* 11. *pag.* 41.

DONICVM, usi sunt hac voce veteres pro donec; velut Cato *lib.* 1. *de re rust. c.* 146. Donicum solutum erit, *juxta lectionem Petri Victorii*, *Plaut. in Aulul. a.* 1. *sc.* 1. *Lucret. aliquoties.* Et igitur istam particulam non inerudite L. XII. tab restituit Gifan. *in conlect*:

ENIM accipitur pro AVTEM, apud Aristotelem 2. *post.* 4. quemadmodum annotavit ibidem Jacob. Zabarell. & apud Ciceronem

nem in Catone Majore. Sic etiam *in l. 21. §. 4. verſ. ante omnia, de pact.* novus §, conſtituitur in omnibus meis antiquis exemplaribus excuſis & exaratis manu; ſed unus tamen manuſcriptus particulam *ENIM* omittit. Rectè. *Sed* & lectionem retineamus aliam, & *ENIM* interpretemur *AUTEM*, tum iterum rectè. De quo diximus ad ipſum iſtum locum plura. *ET* conjungit principale cum acceſſorio Cnauſtin. *de Notar. exceßib. reg. 126.* Interdum ſumitur pro *Id est §. ſed iſtæ. Inſt. de act.* l. un. C. ſi de momentan. poſſeſs. fuerit appell. Danæ. *adverſ. Bellarmin. de baptiſm. pag. 323.* item pro *Quia* Antilog. Pap. *pag.* 18. item pro *vel Etiam*. Vid. Gœd. *l. ſæpe. De V. S. ad l. 28. De V. S. n. 3.*

EX cauſſam & originem ſignificat, Donell. *in l. 1. de condict. ex lege n. 1. Adde Rodolph. Goclen. p. 1. problem. log. 29. Vide omninò Tyraq. in reg. ceſſante, lim. 20.*

HODIE ſignificat idem quod *NUNC*. Iccircò ſi quis decem dari ſpoponderit, poterit vel eo, alii libri: eodem) die peti. Nec enim dilationis, ſed demonſtrationis cauſsâ apponitur, *l. 118. §. 1. & ibi Donell. Cujac. Gothofr. reliquiq; Dd. de V. O. Id est* ſæpius eſt διαφατικὸν & explicativum *l. 9. De minorib. l. 3. §. ſaltus. De acquir. poſſ. l. 43. De injur.* Cujac. & Gothofred. *ad l. 4. §. 23. De uſucap. & ſumitur* pro veluti.

l. 7.

l. 7. §. pactorum de pact. l. 4. De Vulg. & pup. substit. Zas. ad l. sunt qui. de re judic.

IGITUR pro *ENIM* apud Plautum: Surge dum huc: est consulere igitur quiddam, quod tecum volo. *Vide Oldendorp. in l. 6. de I. & I.*

IMO, sæpe non corrigit, sed addit & copulat. *Vide Gomez. in §. sed istæ, n. 31. Inst. de act.*

IN in compositione nonnunquã auget & idem denotat quod valde. *l. Gallus. §. ille casus in difficilis (alii legunt in difficili.)* De lib. & postum. *Horat. lib. 3. carm. ad ult.* ibi aquilo impotens, id est, valde potens, & in epod. infidelis Allobrox id est, valde fidelis, ut interpretatur Tessaur. *in decis. in præfat.* Alias regulariter est adversativa seu privativa in cõpositionibus Wesenbec. *in parat. De his qui not. infam.*

ITA sæpe sumitur pro postea, sive deinde, quod tanquam rarius minusq; vulgo notum, animadvertit, & exemplorum collatione illustravit *Forner. ad l. 103. de V. S. circ. finem.*

MAGIS interdum non ἐν συγκρίσει id est comparativè, sed ἐν θέσει id est nudè & simpliciter ponitur. Cujac. *8. obs. 34. & in comment. poster. ad l. 4. de jurisdict. pag. 31.* Plerumque tamen si magis ejus rei aliquid esse dicitur, tum eo ipso indicatur etiam alterius esse. *Donell. 17. comm. 8.* Plane inter extrema inæqua-

æqualia *MAGIS* ſtat comparativè, inter extrema contraria collocatum non comparat, ſed eligit, Vide Coraſ. *in d. l. 4. de juriſdict.* *MAXIME*, quando ſtet incluſivè vel excluſivè, vide Dan. Moller. *p. 2. conſt. Elector. 30. n. 5. notat. ad l. Pamphilus § propoſitum De legat. 3.* Menoch. *lib. 4. præſ. 100. n. 16.*

NISI, ponitur interdum pro *Sed*, Melior *Hamenv.* pag. 79. & illa verba NISI QUIS DICAT, non tàm ſunt excipientis & approbantis, quàm repudiantis & corrigentis, Donell. *de præſcr. verb. c. 12. Adde Vſillum in §. 1. Inſtit. de act. n. 10 & ſeqq. Alberic. Gentil. 2. de nupt. 12.*

NON ſæpe ſumitur pro non ſolum. *Sed* nolo longior eſſe in recenſendis exemplis. Vide Cujac. *in parat C. de interdict.* Vultej. *ad t. Inſt. eod. n. 43.* Gœddæ. *ad l. 41. de V. S.* Auguſtin. *2. emendat. 1. f. 68.*

OB. cauſſam remotam denotat. Tyraq. *in reg. ceſſante. limit. 20. n. 27.*

Perinde, Similitudinem notat non identitatem. Coraſ. *in l. ubi ita. De mort. cauß. donat. n. 6.*

Potius, pro *prius* ſumitur *in c. requiſivit. ext. de ſponſalib. & in c. non invenitur cauß. 23. q. 4.*

Pro. cauſam propinquam denotat Tyraq. *in reg. ceſſante. lim. 20. n. 28.*

Propter ſignificat cauſſam remotam Tyraq. *in reg. ceſſanter lim. 20. n. 24.*

PERPETVO id eſt, dum vivat, *l. 8. §. 3.*

de

de transact. l. 1. pro socio. Perpetuum enim sumitur non pro æternitate, *l. 52. §. 9. pro socio*; sed pro subjectâ materiâ intelligi debet de certo & brevi etiam tempore Gentil. *de alim. c. 11.*

QVAMVIS sæpè non confirmat, sed corrigit præcedentia *l. 7. §. si quis. Ad exbib. l. 2. §. 2. De prætor. stip. l. 75. §. qui verò 6. & ibi Cujac. De V. O.*

Quasi. nonnunquam exprimit veritatem. Anton. Matth. de Paparesc. *in l. 1. n. 16. De acquir. possess.*

QVOT MENSIBVS id est singulis mensibus, *l. 8. §. 24. de transact. l. 12. §. 2. Quando dies legat.* Plautus in Sticho: Meministi, *quot Kalendis petere demensum cibum.* Cato de re rusticâ: *Capita oleagina quot mensibus fodere oportet.* Varro: *Sacra quot mensibus feruntur in arcem.* Differunt igitur quotidie & cottidie. Nam quotidie, est, quot diebus, ut ait Cujacius. *Rectè* refertur ad Justiciæ caussam; *ritè* ad solennitatem ut notant Lexicographi. Vide Joan. Baptist. Asin. *in prax. Judic. §. 25. c. 28.*

RETRO de tempore antecedente dicitur *in l. 6. §. 1. de his qui not. infam.*

SATIS interdum pro vix dicitur, veluti: satis boni, id est vix boni; satis locupletes, vix locupletes. Vide Scip. Gentil. de alim. *cap.* 20.

SED pro *SED ET* usurpari notarunt etiam Lexicographi, & notat Anton. Augustin. *2. emend. 1. Cujac. 25. obs. 10. & in l. 2. de pact.*

SED

SED pro nisi usurpari annotavit *Melior Hamenvelto* in *Valer.* de bon. discip. *pag.* 79.

SED ET, hæc verba modò sunt discretiva, modò conjunctiva. Vide Cujac. 15. *obs.* 20. Robert. 1. *animad.* 21.

SEMPER denotat regulam, Gœddæ. ad l. 1. de V. S. n. 35. Sic tamen est communiter, ut natura & conditio rei patitur. Repete omninò quæ diximus supr. *c.* 5. *in fin.*

SEV nota ampliandi. *M.* Vertran. *Maur. de jure lib. pag.* 146.

SI pro quia *in l.* 28. *de novat.* Hotom. 1. *obs.* 8. Cic. 3. *Verrin.* Gœd. *de contrab. stipul. pag.* 849. Naturâ tamen suâ condicionem infert, nō caussam, Gœddæ. *ad l. 1. n. 17. de V. S.*

SI nonnunquam idem significat atque *NISI*, vel in ejus locum certè substitui debet, ut annotavit exempla non domestica Melior in d. loc. Valer. *pag.* 79. Adducamus nos exempla juridica. In *l. sumtus* 48. *de rei vindic.* pro si nisi vel subintelligendum vel substituendum, tractavimus alibi *p.* 2. *tract. Iustin. disp.* 2. *th.* 6. Et confirmat me Varietas lectionis. Nam in quodam MSto sic legitur: *Scilicet si fructuum ante litem contestatam &c.* in alio: *fructuum autem ante lit. cont.* in vulgaribus sicut & Florent. *si fructuum a. l. c.* Sed possim hic tutius Donelli vestigia sequi fortassis, atque Cujacii. Quod & alibi feci. Cæterùm in

l. me-

l. moventium 93. de V. S. non libenter corrigam cum Alciato: *Si non apparet* contra fidem omnium exemplarium. Malim substituere pro *si*, *nisi* cum Fornerio ibid. vel subintelligere certè cum Gilb. Reg. *lib. 2 ἐναντιοφ. c. fin.* Sumitur etiam interdum *SI* pro quamvis *l. 1. C. ubi de hered. agi oport.* Zanger *in tr. de except p. 2. c. 1. n. 11.*

Sicut interdum est μόριον συγκριτικόν, nonnunquam saltem παραδειγματικόν. Vide Goclen. *p. 1. probl. 49.*

STATIM cum temperamento temporis accipiendum. *Sic* enim Suetonius in Caligula Germanicum gessisse cõsulatum post quæsturã statim, quem gessit septennio post. Vide Alberic. Gentil. *1. Macab. c. 3. & quæ nos diximus in tr. de pact. c. 4. membr 7. pag. 85.*

VEL est disjunctiva particula, & discernit, Forster. *1. de success. 9. n. 21.* Nonnunquam tamen emendat, conjungit, & est alternativa, quemadmodum præter Lexicographos annotavit Borch. *de pact. c. fin. n. 56.* Vide etiam tractatum nostrum de pactis *c. 8. pag. 241.* An autem ponatur pro *hoc est* vide Moller. *p. 1. const. Elect. 28. n. 53.*

VELVT quomodo differat à veluti, notat *Gomez in §. in personam, Inst. de act.*

VIX, difficultatem arguit, *Gœddæ. ad l. 28. n. 1. de V. S.*

VT interdum est comparationis, interdum paris seu exempli, Goclen *p. 1 probl. log. 43.*

LIBER

LIBER II.

CAPUT I.

DE NOTATIONE.

NOn dubium quin consideratio nominis maximas in disserendo commoditates habeat: *Sturmius lib. 1. partit 19.* Donell. *ad rubr. De condict. tritic. n. 2. & 13. comm. 6. Scip. Gentil. lib. sing. orig. in pr. &c.* Et videmus veteres JureConsultos verborum origines investigasse; diligenter, adeo ut Ulpianus non rarò tres, nonnunquam etiam quatuor unius vocabuli attulerit etymologias. Unde meruit ὀνοματοθήρας hoc est, venator nominum vocari: *Scip. Gentil. lib. 1. parergon. 3. & lib. sing. orig.* Secuti namq; sunt Jure Cōsulti plerumq; Stoicos: *Cujac. 11. obs. 37. & 26. obs. 40. A. Gentil. de abus. mendac. c. 6. in fin. Heig. ad §. cum autem. Inst. de tutel. & ad pr. inst. de testam. ordin.* licet Montanus dicat à Peripateticis nostri juris auctores institutos fuisse, *in tr. de tutel. c. 8. n. 26.* Stoici verò studiosè quærebant, unde verba nascerentur, & erant verborum q. quidam archytecti. *Valent. Forst. pater meus p. m. lib. 2. Histor. Rom. 27. Paul. Montan. in tr. de tutel. c. 8. n. 26.*

Constituunt autem nostri notationem duplicem, Grammaticam unam; alteram Dialecticam. Grammaticam dicunt quę vocum affectiones, proprietates & accidentia notat: Dialecticam quæ caussam & rationem inquirit, cur id nomen impositum isti rei. Veluti si de JURIS origine quæratur, dicunt quod notatione Grāmaticâ sit simplex & primum nomen: Sed in logica notatione distinguunt, an sumatur pro præcepto; numne pro juris arte; diversa ratione derivantes à jubendo, justicià, vel aliunde. *Vid. tractat. nostr. p. 1. disp. 1. q. 17.* Struebant autem Stoici potissimum è fontibus Dialecticis verba sicut annotatum fuit ab aliis & à nobis *in tractat. de pact. cap. 1.* Commendatur autem à nostris ea præcipuè notandi ratio, & ut verior aliis præfertur, quæ à formâ vel fine, quàm quæ ab adjuncto aliquo vel simili proficiscitur. *Eberhard. in Top. in loc. ab Etymol. num. 3. & seqq. Godd. ad l. 5. n 6. & ad leg. 164. n. 6. De V. S.* Qua de caussa rectius à tuendo tutores, dici censentur, quàm à tollendo. Tueri namq; debent & defendere pupillum, non, quod interdum faciunt, tollere & ad se trahere bona. *Videatur Montan. in tr. de tutel c. 4. n. 7. & seqq. & p. 1. tract. nostr. disp. 4. q. 3. & Piacch, de tutel. q. 3 l. 7. §. 3. D. pro emtore.* Etsi verò quidam, Græcæ linguæ fortassean ignari, videant doctos viros,

ros, & inertiæ cujusdam accusent Bodinum, & nosmet, quod Vocabula quædam juris è Græco trahamus: Nec tamē opinor, istud factum nostrum à ratione prorsus remotū esse. Nam, ut ait Quintil. *lib 1. inst. c. 6.* CONTINET in se multam eruditionem, sive illa ex græcis orta tractemus, quæ sunt plurima, præcipuè Æolicâ ratione, cui est sermo noster similimus, declinata. *Et paulo pòst.* Cui nō post Varronem sit venia, qui agrum, quod in ea agatur aliquid, dictum Ciceroni persuadere voluit, cum ex Græco duci sit manifestum &c. Nec igitur aliquis miretur, si servos existimem appellari à servando potius, quàm à serviendo per §. *3. inst. de jur. person. l. 4. §. 1. de stat. hom.* inter alias & ista ratione, quoniam ἐρύω est τὸ φυλάττω & cum sibilo fit ex eruo, servo. p. *1.* tract. Justin. disp. *2.* q. 5. Nec si emtionem, quam Isidorus ab eo, quod à me tibi sit, dictam putar, libentius derivem ab ἐμὸν Græco: *p. 1. disp. 18. q. 1.* Nec si dotem, quam Isidor. dictam cupit, quasi do item, à Græcis repetam, quibus δῶς δωτίνη dicitur; & legitur apud Hesiodum δῶς ἀγαθὴ. Quanquam autem & dominium alii à domini voce; alii à domando, plerique à domo derivent Don. *9. com. 8.* Wesenb. *in parat. de acquir. rer. dom.* Forster. *2. de success. 3. Vigl. ad tit. Instit de hered. qualitat. & differ. &c.* Fortasse tamen hæc omnia non ineptè referre li-

re liceat ad originem græcam. Græcis etenim δαμάω subjicio significat & q. debello; quod contracto loquendi modo δαμῶ pronunciatur; & latinis eo sensu non est inusitatum: quin & Hebræis, quibus domem, compescuit, significat, ut annotat Gregor. Tolosan. *lib. 1. syntagm. 12.* Sed & magistrum cujus quidam notationem â monendo vel monstrando deducunt *per l.57. De V. S.* Coras. *in l 1. de acquir. possess.* alii q. ter magis ita dictum censent; Gödd. *ad d. l. 57. n. 6.* malim equidem à græco μαγίςωρ derivare cum viro docto: qui dictus est quasi μαγίας ἴςωρ id est, magiæ sciens: quemadmodum πολυίςωρ multisciens &c. Goclen. *lib. 2. problem. Grammat. cap. 74.* Sed hæc exempli loco sufficere possunt. Pro defensione meâ possum in clypeum adversantium retundere *telum* etiam Iustiniani qui â Græca voce figuratum esse censet; & subjicit quod hanc significationem invenire possimus & in Græco nomine. *§. Item lex Cornelia 5. inst. de public. judic.* Neq; verò Paulus abhorruit in hoc notandi genere á Græco sermone *l. 1. De furt.* Cæterum notant in hunc locum Dd. Com. quod argumentum à notatione procedat ad notatum negativè duntaxat. Schneidvv. *in §. 1. inst. de jure person.* Matth. de paparesc. *ad l. 1. de acquir. possess. n. 17. p. 21.* Topici pleriq; *in loc. ab Etymolog.*

molog. sequitur igitur: Non est ex meo tuum. Ergo non est mutuũ. Non est traditũ pugno sive manu. Ergo non est pignus. Non a. sequitur affirmativè. Est ex meo tuũ. Ergo est mutuum. Potest enim tuum factum esse per emtionem vel alium aliquem modum. Neq; sequitur, est traditum pugno. E. est pignus. Tradi quippe potest aliquid citra pignoris constitutionem. Contra: A notato sive nomine valet argumentum ad notationem tantum affirmativè, veluti Mutuum est: Ergo ex meo tuum. Non item negativè non mutuum. Ergo nec ex meo tuum. Quid enim si tradiderim ex caussà donationis aut dotis, aut qualibet aliâ caussâ: sane nonnunquam ita se notatio cum notato habet, ut argumentatio tàm affirmativè quam negativè procedat ex utraq; parte. Illud in hoc capite claudat; quod in his quæ pertinent ad nominum etymon, parum aut nihil faciat apud eruditos viros authoritas legis. notante Johan. Garz. *in tr. de expens. & meliorat. c. 12. n. 30.*

CAPUT II.

De conjugatis.

Conjugata dicuntur, quæ similitudine vocis sub unum q. jugum sunt devincta; veluti heres, hereditas: dominium, domus. Quanquam autem argumentari liceat in-

at inter ea regulariter affirmando negandoque, veluti heres succedit in universum jus defuncti. Ergo hereditas est successio in universum &c. Item; Homo non est in fructu. Nec igitur eo fructuarius fruetur: variè tamen interdum conjugata reguntur. Nec enim sequitur, Heres est dominus: Ergo hereditas dominium. Videatur Forster. *Senior. lib. 2. de success. c. 3.* Forster. Junior. *p. 1. tractat. disp 15. th. 1.* Neque id quod Donell. & alii volunt: Domus est corporea res. Ergo & dominium corporearum duntaxat rerum; Nam ad hoc abundè satis modis multis respondimus. Et licet urbanum ab urbe veniat, attamen illud ad locum restringere, sicut istud, non licebit, vide *l. 4. In quib. causs. pign. vel hypothec. juncta l. 166. & 198. de V. S. & ibid.* Gödd. ubi refert ex Galeno, quod hæc argumentandi species sepè fallax sit, præsertim si peccetur in attributo.

CAPUT III.

De definitione.

DE definitione consuetudinis ait Johan. Faber *in §. ex non scripto. Inst. de jur. natur. gent. & civ* quælibet sit tibi bona; quia per definitiones nihil mutatur in jure, nec obolum lucraberis. Et sanè non debemus in defi-

definitionibus tradendis esse nimis super-stitiosi: ut ex Galeno Duarenus notat *c. 2. de probat.* Qui tamen ipse in definitione judicii explicanda consumserat integrum annũ uti testatur *ad tit. de judiciis.* Animadvertit etiam Coras. *ad rubr. C. de impub. & aliis* sub-stit. fastidiosam esse & inanem de definitionib. disputationem, tum maximè cum quid sit id de quo agitur, quivis vel mediocriter doctus, ad naturalem justiciam percipit. Attamen cum ex definitionibus exacta terminorum natura & veræ negociorum decisiones prodeant, Berengar. Fernand. *in l. 72. de cõtrah. emt. n. 3. & 4. præfat. n. 2.* Ideò labor, qui ponitur in definitionibus, nõ est omninò cassus, adeò quidem ut ne definitiones JureConsultorum, in Pandectas relatæ tanquam oracula suspicienda, quo minus veritatem earum liceat investigare Donell. *1. comm. 1.* Godd. *de contr. stip. c. 1 n. 89. & seqq.* Vult. *ad pr. inst. de testam. ordin.* Etsi dissentire videatur Bellon. *de argum. leg. c. 2* Omnis enim quæ à ratione suscipitur de aliqua re institutio, debet à definitione proficisci; ut intelligatur quid sit id de quo disputatur. ait Cic. *lib. 1. de offic. & lib. 1. de orat.* Galen. *lib. 4. περὶ σφυγμῶν*, etsi quidam id de verbi notione velint intellectum. *Gifan. in præfat. ad Rittershus.* Neq; tamen hoc sic intellectum velim ut Bodin.

 arbi-

arbitratur de diſtrib. jur. univ. quaſi nulla ſit in jure definitio perfecta. Nam certè *Labeo* ſagax fuit definitionũ indagator Gödd. *ad l. 38. de V. S. n. 4.* Et fuèrunt alii quoq; JureConſulti ſoliciti ſatis in definitionibus conſtituendis, ut vicii macula temerè non debeat ipſis affingi. Borch. *in c. 1. de pact. num. 3.* Et quod *in l. 202.* omnis definitio dicitur periculoſa; non de definitione genere & formâ conſtante, ſed de regula juris, quam axioma logici, medici aphoriſmum dicunt, intelligi debet, Connan. *1. com. 1.* Coraſ. *1. de jur. art. 3. & ad l. 21. de legib. & ad rubr. de ſervit. n. 10.* Pinell. *ad rubr. C. de reſcind. vendit. p. 1. c. 3. n. 28. arg. l. 32. de uſur: & Rubr. de R. I.* Quanquam autem nec deſint, qui cenſeant in jure definitiones ab effectu conſtitui poſſe; neq; rationem cur fierent ſemper ab eſſentialib. cauſsis. Gomez *in* §. *1. Inſt. de act. n 11.* Coſtan. *lib. 1. q. 8.* ſunt tamen qui idipſum negant Gödd. *in l. 19. n. 22. de V. S.* Illud ſanè fuit obſervatum, quod valdè familiare ſit JureConſultis, ut genus ſtudio brevitatis omiſerint, ex proximè nim. dictis ſubaudiendum, & repetendum *l. 1. depoſiti l. 110. de V. S. l. nihil aliud d. O. & A.* Gödd. *d. loc.* ſed nec iſtud JureConſultis infrequens, ut genus ſynonymum ponant in definitione quorum tamen unum per alterum explicetur §. *1. inſt. de tutel.* ubi

tutela

tutela definitur vis & potestas genere synonymo, sed valde significante, & perspicuitati serviente, ut eleganter explicat *Don. 3. com. 1.* Videatur Goclen. *p. 2. probl. 44.* Est & hoc JureConsultis non inusitatum, ut præter genus & speciem addant interdum qualitatem rei vel modum; Quales definitiones philosophi quoq; quidam excusant. Goclen. *2. problem. 46.* Sic etenim cum Modestinus legatum definierit quod sit donatio testamento relicta *in l. 36. de legat. 2.* addit Imperator isti definitioni modum istum & ista verba, *ab herede præstanda*: quæ nos defendimus â definitione non esse tanquam spuria exterminanda *p. 1. tract. nostr. disp. 14. q. 1.* non ignari *H*otom. & alios viros perquàm doctos aliter existimare: Quib. etiam hoc respondere poteramus, *M*odestinum ea verba definitioni ne commodè quidem adjicere potuisse, quippe quod eo tempore, differentiæ inter varia legatorum genera nondum fuissent sublatæ. *A*nton. Fab. *6. conj. 1.* Quanquam & alia ratio foret in promtu si diceremus, Modestini q. propriũ & singulare esse; quod magis definiat vocabula in genere quã in specie sumta. *l. 1. qui testam. fac. poss. l. 3. de usucap. &c.* Quicquid autem Bodin. dicat. *3. de Rep. c. 2.* verius est tamen unius rei plures definitiones confieri posse, figurâ verborum, non

ſubſtantiæ demonſtratione diſtantes. Cujac. *18. obſerv. 38. & in præfat. ad pand. circ. fin.* Goclen. *p. 2. probl: 34. & 45.* Sic enim videmus aliter legatum à Modeſtino definiri *in l. 36. de legat. 2.* aliter à Florentino *in l. 176. de legat. 1.* Planè an rerum definitiones veræ dari poſſint, & quæ ſit ratio definiendi, atque alia ſimilia, de quibus inter Philoſophos diſceptatur, non cenſeo hujus loci. Videatis modò tractatum noſtrum *de pactis c. 3. in fin. pag. 39.*

CAPVT IV.

De diſtributione.

DIſtributiones quantum fieri poteſt, debent eſſe bimembres. *Angel. in §. omnium inſt de act.* Nevizan. *in ſylv. nupt. lib. 1. p. 11. n. 21.* Valde tamen uſitatum JureConſultis, Ulpiano præſertim, ut partem ſubdiviſionis collocent in diviſione principali: quæ trimembris ad bimembrem facilè poſſit reduci. Sic *in l. 5. de pact.* fatetur Ulpianus duo ſumma genera Conventionum eſſe, publicam nimirum & privatam. Sed quia poſtea privatam dividit in legitimam & jurisg. iccirco proponit ab initio conventionum ſpecies tres. Omnes etiam homines aut liberi ſunt aut ſervi: & liberi vel ingenui vel libertini *pr. & §. fin. inſt. de jure per*

ſon.

ſon. Sed Ulpian. tria fecit hominum genera liberos, ſervos, & libertos *l. 4. de l. & I.* Aliud exemplum *in l. 1. De rer diviſ. Iuncto pr. inſtit. eod.* Sed & viceversa licuit advertere quod interdum ſpeciem omiſerint, & diſtulerint in alium locum. Sic *in §. omnium inſt. de act.* omiſſæ ſunt actiones mixtæ, relatæ demum *in §. 20. tit. ejusdem.* Sic *in §. actionum 28. inſt. de act.* omiſſæ ſunt actiones arbitrariæ, rejectæ *in §. 31. ejusdem tit.* Dicitur etiam *in l. 2. De V. O.* quod ſtipulationum quædam in dando, quædam in faciendo conſiſtunt. Quod autem inveniatur tertia ſpecies, mixta nim. ex dando & faciendo, probat *l. 13. C. de ob. & committ. ſtip. l. 60 l. 75. §. 7. & l. 82. de V. O.* Poſitis igitur ſpecieb. aliquot, cæteræ non protinus excluduntur, ut notant Dd. *ad l. 1. de ſervit.*

CAPUT V.

Totum; pars; Genus, ſpecies.

TOtum noſtri faciunt, aliud integri, aliud univerſi. Totum integri dicunt, quod dividitur in partes eſſentiales. Totum univerſi dicitur genus, quod ipſis ſpeciebus eſt eſſentiale Godd. *in l. 25. num. 5. De V. S.* Hinc colligimus, non eſſe rem aliquam ejus generis, ſi aliquâ parte non reci-

recipiat totum illius generis. Godd. *de contrahe. Stip. in rubr.* n. *18. & c. 1. n. 52.* sunt enim genera partes specierum. Scaliger. *exercit. 307. sect. 21.* & insunt speciebus secundum existentiam actualem. Goclen. *p 2. probl. 8. & 9.* Cum tamen alias integralis pars sit in integro toto. *l. 7. De except. rei judic.* Figuratum est igitur, quod Triumviri dicunt & quod ipsorum Imperator, plebem â populo differre tanquam speciem â genere. Dixisse namq; debebant, tanquam partem â toto; sicut ibid. docti viri notant. Quemadmodum & pars sumitur pro specie vicissim. *l. 4. de usufr. l. 25. de V. S.*

Porro non est in jure novum; quod idem nomen genus denotet & generis istius speciem certam, sicut actionis, adoptionis & aliis exemplis demonstrari posset. Videatur God. *in l. 34. De V. S. & in tr. de Contrah. stip. c. 5. concl. 14.* Non igitur confundetur studiosus, quando *in l. fin. C. de legit. tut.* legit omnem tutelam, aut esse legitimam, aut dativam; & alibi testamentariam non esse legitimam *t. t. inst. Qui testam. tut.* nihilo tamen secius testamentarium opponi dativo. *l. 7. Rem pupill. salv. fore.* Opponitur enim dativus testamentario, non secundum speciei, sed secundum generis oppositionem. Cujat. *in parat. C. de testament. tut.* Vult. *1. I. R. 25. n. 56.*

Cæte-

Cæterum quod argumentum à toto ad partem ſit validum & frequens probat *l. quæ de tota. de rei vindicat l. ſi quis cum totum de except. rei jud. l. jurig. §. adeò de pact.* Utrum autem arguat affirmando vel negando? de eo nondum conſtare videtur. Bellon. dicit quod argumentum à toto ad partem negando valeat, nō affirmando: *de argum. leg. c. 6.* Eberhard. contrà quod á toto integrali ad partem integralem valeat affirmativè in Topic. in loco 12. & ibid. in ſynopſ. Georg. Adam. Brunner. Et dicit etiam Claud. Cantiuncula *c. 5.* quod ratiocinatio à toto integrali ad partes principales procedat affirmatè. *in topic. legal. c. 5.* modò ſubſtantiæ habeatur ratio non qualitatum. Sanè ad partes minus principales concedunt quod concludat negatè. *Cantiunc. d. loco.* Et in eo pleriq; conſentiunt quod argumentum à genere ad ſpeciem procedat duntaxat negativè & non valeat ad affirmandum. *Bart. in l. 2 §. appellata. Si cert. petat.* Sneidvv. *in §. 1. Inſtit. de jure perſon.* Cujac. *lib. 1. not. Rob. c. 24.* Pruckman. *conſ. 2. n. 355. & conſ. 10. n. 164.* Vult. *1. diſcept. 10.* Itemq; quod comprehenſivè quidem valeat ſed non illativè. Rauchbar. *p. 1. q. 11. n. 21.* De quibus & ſimilibus videatur Everhard. Cantiuncula, Apell. Petr. Andr. Gammar. Bellon. Vigel. & alii *in Topic. & Dialect. legal.*

CA.

CAPUT VI.

Caussa, occasio.

OCcasio sæpe pro caussa sumitur teste Bartolo in *l. ubicunq; n. 1. De interrog. act.* Petr. Frider. Mindan. *de continent. caussar. c. 1. ax. 2.* Et sic intelligendum quod *in l. 1. §. 5. De postul.* Caja Afrania dicitur Edicto caussam dedisse; quæ dederat occasionem. Quo referre liceat, quod qui occasionem præstat, damnum fecisse videatur, *l. 30. § pen. ad l. aquil.* cum alibi nihil intersit an occidat quis, an caussam mortis præbeat. *l. 15. Ad l. Cornel. de sicar.* Et eò collimat quod phyllis ad Demophoonta:

Phyllida Demophoon leto dedit; hospes amantem,
Ille necis caussam, præbuit ipsa manum.

Cæterũ alias occasio caussa imperfecta est, & inter occasionem & caussam rectè distinguitur. *in c. solicitæ 6. extr. de majorib. & obæd.* quanquam illa alia ejus capituli non adeò sint bona, sicuti demonstrabimus suo loco. Multum etenim interest, tribuã aliquid finali caussæ, an impulsivæ, & occasioni. Impulsiva namq; caussa non est substantialis. Bald. *in l. 2. De jurejur.* Et quanquã impulsivæ caussæ cessent, nihil operantur aut mutant: Wesenb. *in parat. De pollicitat. n. 5.* Exempli cupidus videat Vultei. *de causs. jus constit. pag. 75.* Bronchorst. *cent. 1. ἐναντ. ass. 2. &c.*

CA-

CAPUT VII.

Qualis caussa, talis effectus.

HÆc est regula; ejusq; ratio; Quoniam arguit & indicat effectum caussa, vicissim & arguitur ipsa ab effectu. Et quemadmodum effectus potentia, potentiam arguit caussæ; ita quoque potentia caussæ, potentiam arguit effectus *l. rem non novam C. de judic.* Eberhard. *in Topicis. in loco ab Effectu.* Godd. *ad l. 21. n. 9. De V. S.* & *in tract. de contrah. stip. c. 9. concl. 1.* Exempli loco sit istud vulgatum, quod limitata caussa limitatum producat effectum. *l. in agris. De acquir. dom. l. cancellaverat De his quæ in test. del.* Coras. *3. Miscel. 15. n. 11.* Pruckman. *cons. 8. n. 161. & cons. 27. n. 183 &c.* Sed patitur illa tamen suas exceptiones; & non procedit in externis caussis ut annotant Logici quidam Goclen. *p. 1 probl. 18.* Joh. Hospinian. *lib. 5. Dial. qq. in loc. ab Effic. & materiali; &c.* In Jure sane regula, quemadmodum alia ferè quæq;, non est perpetua, præsertim si ad caussæ vel effecti subjecta vel adjuncta referatur. Quoniam illa se possunt aliter & aliter habere. Godd. *de contrah. Stip. c. 11. concl. 2 n. 20.* Nec enim res effectæ semper in eadem qualitate sunt cum caussis. ait Harprecht. *ad pr. Inst. de rer. divis.* Nam & cõtractus jurisgentium obligationes Civi-

Civiles producunt *l. 7. de pact. l. 10. De O. & A.* §. *2. Inst. de obligat.* Contractus etiam sunt facti. *l. 7.* §. *fin. de curat. furiosi.* actiones tamen & obligationes inde resultantes facti non sunt *pr. inst. de action.* Servitutes quoque personales actionem producunt realem *l. 1. l. 5.* §. *1 & 2. si usufr. petet.* Sic dominium verum resultat ex traditione fictâ teste Rol. â Valle *cons. 4. n. 8.* Quod enim alii dicunt quod facta traditio juris effectum non sortiatur Gylman. *tom. 4 p. 1. pag. 31. n. 34.* alium habet sensum *l. si aliquam rem De acquir. possess.* Nec igitur sequitur actio est directa & utilis Ergo dominium quoq; directum & utile. Mutuum est specialis contractus Ergo etiam certi condictio erit specialis. Actio ex obligatione est in personam. Ergo obligatio est jus personarum *De quib. alio loco.*

CAPVT VIII.

Cessante caussâ cessat effectus.

CAusatum perimit caussa peremta suum ait *gl. in c. ita quorundam De Judæis.* Extat autem hæc regula apud Platonem *in Lyside* & probatur *per. l. quod dictum 32. De pact. l. 27. De judic. l. adigere* §. *quamvis de jure patron. l. generaliter C. de Episc. & Cleric. c. cum Cessante.*

De

De appellat. Et nulla est quæ latiùs pateat, aut plus habeat utilitatis in negotiis forensibus judicandis, si credimus Tyraquello; atq; generalis est in legibus, cōtractibus, & dispositionibus cæteris. Petr. Ancoran. *cons.* 47. & est communis omnium causarum. Vigel. *in Dial jur.* & procedit etiam in foro poli, seu conscientiæ *c. quoniam contra De probat.* *Curt. jun cons* 12 Exempli loco: deficiente cōsensu deficit matrimonium. *c. cum apud c. cum locum. De sponsalibus juncta L. nuptias De R. I.* Sic amissa Civitate, patria quoq; potestas amittitur. *§. cum autem. Inst. Quibus mod. jus. Patr. potest solvatur.* Deficiente possessione in servo, deficit usucapio, *l.* 160 *de R I.* ubi heredis nulla institutio, ibi nullum testamentum *l.* 19. *de testamento milit. Paul.* 3. *sent.* 4. *§. ante heredis, inst. de legat.* Sic etiam sententia lata contra judiciorum ordinem, auctoritatem rei judicatæ non obtinet, *l* 4. *C. de sentent.* Sic & pactum de dote cessat, si matrimonium cessat. *l* 1. *C. de condict. ob causs.* Sic etiam cessante ratione legis, res ipsa cessare videtur. *Eberhard. in Topic. c.* 8 Cæterum hæc regula tum maxime procedit, si relatio spectetur, & mutua affectio inter caussam & effectum. Et tum quoq;, si effectum pro ἐνεργείᾳ i. e. actione efficientis sumatur. Alias non semper est Catholica. Nec n. locum

ſibi vendicat, ſi effectum ſumatur pro opere ipſo, quod antea cauſſa effecit, ſeu pro effecto jam conſummato. Opifice namq; mortuo opificium durare poteſt, *Goclen p. 1. probl. 17 Tiraq. in d. reg. limitat. 12. & 27. Petr. And. Gamm. in dial. legali in loc. à cauſſa effic. pag. 187. per l. à patre de his qui ſunt ſui vel alieni c. quæſivit de divort.* Loquitur etiam ea regula de cauſſa finali potiùs quàm de cauſsâ impulſivâ, *gl. in l. 1. §. 2. in verb. cauſſ. de poſtuland. & in c. poſt tranſlationem de renunciat. per text. in c. & parte y de converſat. conjugat. Don. 14 comm. c. 10. Tiraque in d. reg. limit. 1. Eberhard. in d. loc. à ceſſatione rationis n. 4.* Finis n. potiſſima cauſſarum eſt, quod id ſit cujus gratia quid eſt actum. *Ias. in l. 4 ſtichum qui meus erit colum. 5. de legat. 1.* Impulſiva verò impropriè cauſſa dicitur, ut habet *Cynus in l. generaliter de Epiſcop. & Cleric.* Quænam autem ſit impulſiva cauſa, *Vide Eberhard. in Topic. c. 79. fol. 498. Tiraq. d. limit. 1. n. 41. 48. & ſeqq.* ubi ſimul probat in dubio potius impulſivam, quã finalem cauſſam cenſeri. Exemplum *in l. 6. & 8. de pollicitat.* ubi ceſſante cauſſa impulſiva, nihilominus tenentur heredes. *Vide L. Titio in pr. de condic. & demonſtrat. l. ſed etſi mors. de don. inter vir. & uxor. Petr. Andr. Gamm. in loc. a cauſſa fin. pag. 88.* Cantiuncula tamen indubio cauſſam impulſivam eſſe putat, quæ in privato negotio, puta

puta in contractibus fuerit ab homine pronunciata; non item si scripta fuerit in lege, vel statuto, vel constitutione, *Cantiuncul. in d.loc.à caussa.pag.59 per tradita Phil.Franci.in c. pen.de immunit.Eccl.lib.6.* Sed & regula procedit in causâ tantum futurâ, seu in futurum tempus concepta: in oratione verò præteritâ non procedit, *Don.d.lib.4.comm. c. 10. per l.1. § 2.de postul.l.in summa.§.id quoq;,de condict.indeb. & præsertim ex l.3.de donat.* Item non procedit Regula in caussa contingente, seu non necessaria, & occasione. *Eberhard.in d.c.10.n.5.Tiraq. limit. 6.* Nam ut sup. dictum, occasio est imperfecta caussa. *Gothofr.ad l.15.D.ad l.Cornel. de sicar.*

Tandem ut breve faciam, non procedit, si tractetur de lucro; scilicet captando, sive quærendo. Item si causa cesset in singulis personis duntaxat, non in omnibus; Item quando in causa ponitur particula Fortè; Non etiam procedit in jure quæsito, Nam etsi postea causa deficiat, ius tamen quæsitum retinetur. Item in privilegijs dignitatum, Nã ea manent etiam finitâ dignitate. Item si remaneant reliquiæ pristinæ caussæ: Nã licet ea maxima ex parte cessaverit, nõ tamen omninò extinguitur effectus, vel si suspensa tantũ sit causa, non abrupta, vel si sint plures caussæ, quarum quælibet per se sufficiat. *Cantiun-*

cul.pag.88. Item ſi cauſſa ſit remota vel mediata, vel tacita, Item non procedit in momentaneis, id eſt ijs, quæ fiunt in momento, neq; in ultimis voluntatibus, nec in legatis, nec in cauſa, ob quam habendam aliquid fit, nec in ſpiritualibus. De quibus omnibus & plurimis alijs ſimilibus qui velit, videat Tiraq. in *tr. ad hanc regulam: ceſſante cauſſa, ceſſat effectus, ubi regulam hanc ex profeſſo tractat. Hartm. Piſtor. lib. 1. q. 15. n. 13. Hadr. Gylm. in ſymphorem. hinc inde.*

CAPUT IX.

Cauſa cauſæ, cauſati cauſa.

SEcunda namque cauſsa nihil operatur, niſi quantum accipit à cauſsâ primâ: *Tiraq. in d. reg. Ceſſante. limit. 20. n. 6. l. manumiſſiones. De Iuſt & Iur. l. etſi Ad l. Iul. de adult.* Exemplum *in l. 9. D. ad l. Iul. de adult.* ubi qui cauſsam præbuit colloquio, adulterio quoque, quod oritur ex iſto Colloquio, cauſsam præbuiſſe videtur. Attamen hæc regula fallit in ſtatutis; quippe quòd in ijs verba propriè ſtrictéq; ſumantur; teſte Bald. in l. 1. C. ſi ſerv. ſe exter. emi mand. Cæpoll. conſ. 2.

CAPUT X.

A quo removetur effectus, ab eo & caussa.

NOn potest enim effectus esse sine caussa. Gœdd. ad l.*21*.n.*8*.De V.S.Exemplum in l.*16*.de sponsalibus ubi cum nuptiæ senatorum cum liberis essent prohibitæ, ideo sponsalia, tanquam istarum caussam, prohibita censet Vlpian.Hinc concludunt Dd. quoniam Vasallus alienare feudum prohibetur; *c. un. de prohib. feud. alien.* quòd etiã prohibeatur hypothecare; cum per hypothecam ad alienationem eatur, § *contra autem Inst. Quib.alien. lic vel.non.*Effectu namq; prohibito, prohibita censetur & causa *Gail.2.obs.154.* Huc pertinet ista juris maxima: *Cogitationis pœnam nemo patitur l.18.De pœn.c.cogitationis De pœnit.dist.1.* Gell. 7.noct.Att.3.Sed accipi debet de Edicto, quod quisque jur.in alter.stat.In eo siquidem effectus exigitur, ut annotat Cuiac. *in prælect.ad tit. istum & 8.obs.22.*Cæteroqui verò non jus divinum duntaxat, sed & leges humanæ cogitationes, & consilia puniunt interdum, cùm sufficiat ad pœnam, meditari punienda, *Apulei 4.flor.* Præsertim si suis extremis, ac fini, conatus sit coniunctus; vel in delictis gravioribus etiam medijs tendentibus ad extre-

mum finem *l.5.C.de Episcop.l.un. C. de raptu. l. 5. C.Ad l.Iul.Majestat.l 8.C.ad l. Cornel.de sicar.l 15.§. 1.De injur.l.21.De furt.*Nuda verò simplex, in animo latens, & nemini detecta cogitatio, sicut ab hominib. ignoratur, ita non potest ab iisdem puniri, ait rectè Gothofr. ad d. l. cogitationis De pœn. Videatur Cuiac 15. obs. 25. & 26. Marc. Anton. Delrio in l. 3. De calumniatoribus.

CAPVT XI.

Forma interna & externa; sive forma essentiæ & existentiæ.

FOrmam nonnulli distinguunt in internã & externam *Treutler. in rudim. Dialect. Rami. c.7.* alij, quod idem esse censeo, in essentiæ & existentiæ formam *Zabarell. in lib. 1. de constit. Individ. c.5. & in lib. de mente human. c.2.* Tribuit autem ea non parum in docendo jure lucis; veluti; disceptant acriter Interpp. inter sese, sitnè scriptura de formâ legis? Affirmat Duaren. Alciat. Gammar. &c. Negant verò Donell. Connan. Ravenn. Vult. sicuti videre licet *p. 1. tractat. nostarum disp. 1. q. 34.* ubi nos dissensionem illam componimus distinguentes nim. inter formam essentiæ, existentiæq;. Sic testamenti formam internam tribuimus here-

dis in-

dis institutioni; externam, testium & similium solennitatum usurpationi.

CAPUT XII.

Non servatâ formâ, corruit acto.

POsita namque formâ, tum demum res ponitur. *c.cum apud.c.cum locum.* De *sponsalibus l.7.§.17.de transact. l.si procurator.* C. *de procurat. c. quia propter & ibi Dd. de Elect. Paris. vol. 2. cons.12 & seqq.* Excipitur attamen solennitas levis, seu modica *l. 1.§.fin & l.2.de ventr.inspic.Paris vol.1.cons.98.& vol.4.cons.20.& cons.97.Bald. in l.8 C.Qui testam.fac.poss.de quo videatur Paris. vol. 2.cons.19.* Excipiunt etiam eum casum, quando quis impedimento facti fuit impeditus, quominus formam servaret. Nam in casu necessitatis & imminentis periculi, forma requisita potest remitti *Fælin. in c quantum ut lit. non contestat.* Etenim si statuto caveatur, ne valeat testamentum, nisi per Notarium matriculatum factum, censent valere testamentum, pestis tempore factum, etiam ab alio non matriculato, *Angel.in l.si vacantia C.de bon.vacantibus.* Potest etiam remitti forma accidentalis, seu qualitatis, ratione suadente, *Paris. vol. 2. cons.32.& vol.1.cons.47.* Adjiciunt etiam quod

omisſio formæ non vitiet in foro conſcientiæ: cum poli forum ſolennia juris Civilis non advertat. *Alij* contra, quòd legata in teſtamento ſine ſolennitatibus facto, relicta, non debeantur, nequidem in conſcientiæ foro. *Covarruv. in c. cum eſſes. extr. de teſtam. Pantſchmă. p. 2. q 6.* Et malim ego docere cum Covarruv. *in c. peccatum p. 1. n. 4.* adverſus Calvinum *4. Inſt. 10.* & Gomez. *in §. item ſi quis n. 78. Inſt. de act.* quod LL. Civiles etiam in conſcientia ligent: de quo argumento plura tractabimus alio in loco. Sane ubi ad ſubſtantiam actus plures ſolennitates requiruntur, unius defectus rem deficere facit. *c. quoniam frequentes §. porrò. extr. ut lit. non conteſt. Tiraq. in reg. Ceſſante. limit. 22. n. 12. l. ſi quæramus. De teſtam. l. fin. §. ait lex De divort. l. ſi. quis ita ſtipulatus. De V. O. l. ſed etſi lege. §. item ſi rem. De hered. petit.*

CAPUT XIII.

De Efficacia effectus.

CAuſæ potentia ſumi ſolet ab effectus efficacia. Nam exitus acta probat. Hinc ſi vulneratus mox decedat, abſq; intervallo longiore, præſumitur ex vulnere deceſsiſſe *l. 16. §. eventus 8. De pœn.* Sed hoc verum, niſi procedat effectus à cauſis remotis. Tunc enim effectus non attribuitur illi principio remoto, ſed

to, ſed propinquioribus cauſsis *l.15.§.1.D.Ad.l. Aquil.*

CAPUT XIV.

Verba ſecundum materiam ſubjectam intelligeuda.

VErba ſunt accipienda pro natura, qualitate & conditione rei ſubiectæ. l. *interdũ 78.l.204.l.215.de V.S.l.cum pater de pact. dotalib. c. ſi de beneficio. De præbend.in 6.Gœdd. tom. 1.conſil. Marpurg.24.n.150.* Exemplum eſto, quod Vlpian. dicit per omnia exæquata ſunt legata fideicommiſsis.*l.1.de legat.1.*Quid eſt igitur, inquiat aliquis, quod Imp.Iuſtinianus,quem ille longo poſt ſe reliquit intervallo, ſibi tribuit iſtam exæquationem? *§ 2.verſ. noſtra autem inſt.de legat.l.2.C.commun.de legat.* Ne dicamus autem Imperatorem eam ſibi aſſcribere, quod omnia ſua fecerit, *Conſtit.DEO auctore §. 6.De Concept.Dig.* ut Coras.exiſtimabat *5.Miſc. 17.* Nam is idem Vlpian. refragatur *in fragm. tit.25.§.10.* Nec quod Duar. *2. diſp.9.* & Don. *8. com.2.* & Mattheac.*lib.1.de legat.1.n.24.*opinantur, quod Tribonianus ea protulerit, & quod illa lex vel abſque inſcriptione legenda, vel

Imperatoris aut Triboniani nomen ei præponendum. Respondeamus potius, istam universalem PER OMNIA, sic intelligendam, ut natura & condicio rei patitur, & ad subiectam materiam, nimirum ad interdictũ quod legatorum & quorum bonorum restringendam *Revard.3.var.4.Cuiac.4.obs.4. Vid. tract.nostr.p.2.th.2.lit.B.& p.1.disp.14. q.9.* Limitant tamen istam regulam, nisi quod actum est, alias non sortiretur effectum *l.7.§. quod ferè.De pact*: Jtem nisi publica versaretur utilitas. Legem enim utilem Reipubl. non angustandam interpretatione, sed adjuvandam potius existimant *l.3.§.utrum verò.Ad Sylan.l. hoc modo.De Condic. & demonstrat. Coras. in l. habeat. n.3. C.de sacros.Eccles.* Cæterum talia quoq; sunt subiecta, qualia permittuntur esse à prædicatis *l.3.de fund.instruct. legat.VVesenb. in Paratitl. De Iust.& Iur.n.3.Pruckman.cons.14.n.90.*

CAPUT XV.

Surrogatum sapit naturam eius, in cujus Locum surrogatur.

DVaren. dicit nullam talem regulam in jure Civili: sed esse confictam à barbaris, & sophistis; qui rationem juris interpre-

tandi

tandi non noverant. *Duaren.ad l.si. creditori 28. de legat. 1.* Alij tamen dicunt quod hoc argumentum à vi surrogationis sit forte, frequens, & utilissimum. *Eberhard.in loc. à vi surrogationis (pag.mihi 307.& aliquot seqq.) Georg. Adam.Brunner.in synops.ad eund.loc.per l. in duob. §.1.De jurejur.l.si ex lapidicinis,de iure dot. l.si ipsa. De eo quod met. caus. similesq; multos locos quos allegat Gœdd.ad l.98.in fin.de V. SS.* dicens quod istis locis exempla huius regulæ, ut & passim occurrant; & quod exclamatio Duareni, contra hoc axioma, sanè ac sobriè sit accipienda, non quod prorsus hoc sit falsum, sed quod recipiat suam declarationem, limitationem, & exceptionem. Pleriq; verò concedunt, quod tum demum procedat, si quid ita surrogatur, ut prioris vicem prorsus sustineat; non si diversitas aliqua sit in surrogato *Bartol.in l.si pater.de inoffic. testam. Socin. in fallent.num. (mihi) 475.Godd.d.l.89.in fin.per l. 26. §. fin.de pignorib.Vide post alios consil. Marpurg. t. 1. cons.26.n.144.Pruck.cons.2.n.480 & cons. 13. n. 2. 31.33.& 35.Cothman.cons.14.n.46.* & nisi aliud specialiter sit expressum in surrogato. *Hartm. Pistor.p.poster.q.38.n.55.*

CAPUT XVI.

Accessorium sequitur naturam sui principalis.

C accef-

c. accessorium 42. De R. I. in 6. & ibi Philip. Franc. l. 3. §. hæc verba de neg. gest. c. inter dilectos de fide instrum. Sed hoc ita demum procedit, si sit eadem accessorij ratio, quæ Principalis, secus si sit diversa. *Cothm. consi 14. n. 34. & seqq. Socin. (aut quisquis author) fallent. n 5. Petr. Frid. Mind. de continent. caussar, lib. 3. t. 21 §. 6. & seqq. Mynsi cēt. 3. obs. 2. Sixtin. de regalib. c. 8 n. 23. & seqq. Cole. in c. auditis n. 26. de præscript.*

CAPVT XVII.

Velle; nolle: non velle; non nolle.

EIus est non nolle, qui potest & velle; ait Vlpian *in l. 3. De R. I.* juxta lectionem Florentinam; & alibi idem Vlpian. non enim velle debet dominus, sed non nolle *l. 1. de tribut. act.* Nimir. velle dicitur qui sciens ultrò & palàm iubet aut approbat: Nolle qui sciens palàm & expressim refragatur. Non velle, qui non expressim refragatur, sed factum tacitè reprobat. non nolle nihil est aliud quam approbando pati: Velle igitur & nolle est jussio & prohibitio expressa, non nolle & non velle tacita. *Videatur Cuiac. 5. obs. 39. & 15. obs. 23; Robert. 2 recept. 26. & 1. animadv. 30. &* ijdem ibidem in nota. & not. Quanquam

quam a. hæc Verba NOLLE & NON VEL-LE, promiscuè nonnunquam usurpentur. *Dd. com. in l. 3 de R. I.* & opinentur non solum Theologi Calviniani, sed & è Jureconsultis aliqui, nullam esse differentiam inter Verbum NOLO, & Verbum NON VOLO, quippe quod verbum NOLO componatur ex NON & VOLO. *Anton. Augustin. lib. 1. emendat. c. 2. in fin. Bellon. lib. 4. supputat. jur. 14. Calvin. 3. jnst. 23. sect. 8. Beza. in respons. 2. ad Acta*, recepta tamen est opinio verbum NON VOLO, esse medium inter verbum VOLO & NOLO: *teste Menochio lib. 2. de arbitr. jud. qq. cas. 396. n. 66. ubi plurimos allegat.* Nam ut recte Sal. Gesner. *in comment. in Ps. 5. pag. 50. Col. 2.* Nolens idem est, quod invitus, & coactus; & complectitur duo. 1. στέρησιν & privationem voluntatis & principij activi. 2. reluctationem & contrariam actionem, & quidem tantam, quanta ejus, qui non vult, esse potest. NON VOLENS seù non εὐδοκῶν idem est quod mixtum. Complectitur. n. tantummodo στέρησιν principij activi, non etiam violentam reluctationem & repressionem, *M. Iohan. Gisen. disp. 5. qq. Miscellan. q. 3.*

CAPVT XVIII.

Proprie, improprie, non improprie.

Quic-

QVicquid etiam dicit Gilken. *in §. item si quis Inst. d. rer. divis. c. 1.* veriꝰ est tamē, quod alij docent, inter *propriè* & *impropriè* medium nostris dari, *non impropriè*. Sic n. Vlpian. *in l. 1. de suis & legit.* Intestati *propriè* appellantur, qui cum possent testamentum facere, testati non sunt. Sed & is qui testamentum fecit, si ejus hereditas adita non est, vel ruptum vel irritum est testamentum, intestatus *non impropriè* dicetur decessisse. Planè qui testari non potuit *propriè non est intestatus*. Age tres terminos ponit, propriè, non impropriè, non propriè. Nim. hic est, quem dicunt, terminus privativus; iste medius affirmativus infinitus; primus ille finitus affirmativus, sicuti doctum dicimus alium, & indoctum, alium non indoctum; vinum bonum, malum & non malum. Et opponuntur hæc propriè & impropriè magis secundum aliud quàm secundum habitum & privationem, & falsum est quod inter Privantia medium sit nullum. Et imò contrariorum quædam sunt immediata, mediata quædam, sicuti domonstrat eleganter Albertus Magn. *in operibus ad logicam pertinentib. in lib. de prædicament. pag. 60. Videatur Pic. Mirandul. in defens. de uno & ente. tom. 1. pag. 30. & tom. 2. pag. 122.* Neq; verū est quod sub. tit. d. V. S. semper propria strictaq; significatio

tradatur

tradatur. Nam contrarium demonſtrari poteſt ex *l.Labeo.19.l.alienationis 28.d.V.S. Pinell.ad authent. niſi tricennale.n.28.& .ſeqq.& ad l.2.n.5.C.d.bon. matern;* Et diſtinctio illa inter hereditatem quæ lege deferri dicatur, & illam quæ legitima ſit, vana eſt & apertè refutatur *in l.3.§.1.D.pro ſoc.juncta.l.lege.130.d.verb.ſignif.& l.1.d. hered. petit.* Nimirum propriè id dicitur, quod ſecundum naturam rei dicitur, & quo ſignificantius nihil dici poteſt, Impropriè quod proprietati dictionis illius,cui attribuitur, contrarium eſt. NON impropriè res appellatur,quæ ſimilitudinem aliquam, & vicinitatem cum propriâ ſignificatione habet. *Quintil.lib.1.inſt.Orat.c.5.Forſter.lib.1..de ſucceſs.c.17.Godd in l. 130.n.5.d.V.S. Cuiac.in.l.2.d. Reg.jur.& hæc pro defenſione parentis p.m. adverſus Gilkenium.*

CAPVT XIX.

De oppoſitorum fallacia, nec non de antinomijs in jure.

Oppoſitorum fallacia committitur, quando pro oppoſitis habentur, quæ tamen oppoſita non ſunt :id eſt quando duo oppoſita tribuuntur quidem eidem, ſed non ſecundum idem, hoc eſt non ſecundum eaſdem partes;nec ad idem, id eſt non eodem reſpectu,nec eodem tempore. Veluti quod *in l.4.*

de n-

de usufr. dicitur usfructus esse pars dominij; cum tamen *in l.25.de.V.S.* dicatur usfructus non dominij pars esse, sed servitutis. Putem hæc non esse contraria, sed committi potius elenchum oppositorum; Licet enim tribuantur eidem, nim. usufructui; non tamen tribuuntur ad idem, hoc est eodem respectu. Nam ut docti viri rectè docent; in l.4. de usufr. usufr. est pars seu species dominii, nimir. juris, seu rei incorporalis. At in l.25. de V. S. non est pars, id est species dominij, scilicet proprietatis. Non adversantur etiam invicē sibi l.1. si ag. Vectigal. & l.12. C. de fund. patrimonialibus. Nam eidem quidem scilicet Emphyteuticario cōtraria tribuūtur, sed non secundum idem. Loquitur n. l.1. de privatis emphyteutis; altera verò l.12. C. de fund. patrimonialibus, loquitur de patrimonialium fundorum emphyteutis. Atqui principes suas emphyteuses, magis dominij *jure* tradunt, quàm commodant *l. 4. C. eod.* Non pugnat etiam l.1. §.3. de Acquir. possess. cum l.49. in pr. D. eod. Nam possessio non est *juris*, nimirum quærenda ut vult Gomez *in pr. inst. de act. n. 23.* seu quatenus cōsideratur in qualitate sua naturali *Coras. in. d. l.1. §.3. de acquir. posses.* est *juris*; quæsita scil. aut effectus ratione, quando nim. refertur ad *jus* Civile. Aut ut al*ij*, juris est, ratione domini*j* quod parit; facti verò ratione compre-

comprehensionis, & quo ad actum ipsum corporalem insistendi. *Videatur post Gomez. Iohan. & Iacob. Arenarium, Cumanum, Besutinum Alciat Coral & alios. Hieronym. Pappon. in disp. juridic. quæstionis istius possessio juris ne sit an facti* Cuiac. 18. *obs.* 24. *Clud. de sequestrat. c.* 9. *n.* 10. 11. *&* 12. Nec igitur mihi quis contra definitionem actionis & illa verba *quod sibi debetur* opponat *l. pen. de pop. act.* ubi in popularibus actionib. nihil mihi debetur, cùm non sim ex ijs locupletior. Nam respondeo quod fallacia committatur oppositorum. Nec enim sunt opposita, si referantur ad tempora diversa. Quamvis enim ille qui popularem actionem habet, ante litem contestatam non sit locupletior, secus attamen est post eam contestatam. Non possunt etiam inter opposita referri, Nov. 18. c. 1. & Nov. 115. c. 3. Nec enim agunt, de re eadem juxta tempus idem. Nam hæc post alteram illam toto quinquennio lata, ipsi non immeritò derogabit, uti suo loco plurib. dicemus. Sic nulla contrarietas est inter l. 20. §. 1. Qui testam. fac. poss. & §. in testib. 9. inst. t. eod. Nam § in testib. loquitur de testamento post missionē facto. Lex verò 20. de testamento ante missionē in bello condito, jure militari. Poteramus in hunc locum ἐνάντιον vel ἐναντιοφανὲς

τέοφανες potius[], omne fermè conglomerare: Etenim quas Dd. antinomias dicunt, pleraque κατὰ περίστασιν, & non natura, sed Circumſtantia pugnant; quemadmodum perquàm eleganter docuit Duaren ad t. de LL. c. 10. & ſub. t. de minorib. pag. (mihi) 87. Cæterùm non tamen à ſententiâ priſtinâ diſcedo, nec eorum opinionem etiam num probo, qui nimis audacter, ultra mentem *Iuſtiniani*, ne in jureconſultorum quidem centonib. contrarietatem eſſe relictam aſſerere ſolent facilimè, difficulter, aut imò nunquam defenſuri: Nam & Imperator ipſe *in l. 1. §. 4. C. de vet. jur. enucleand.* dicit *ſecundum quod poſſibile* eſt & *in l. 2. §. 14. C. eod. tit.* quod omnium habere memoriam, & penitus in nullo peccare, magis divinitatis alicuius ſit, quàm mortalitatis. *Videantur tractationes noſtræ p. 2. lib. 4. diſp. 3. th. 3. lit.* F. *pag. 506. & ſeqq. Addatur Ræyard. ad l. 84. §. 1. De R. I. Alberic. Gentil. l. 5. de Nupt. c. 10. pag. 539.* ubi dicit quod Paulo q. ſolenne fuerit, ab Ulpiano diſſentire. Sanè quamvis oppoſita non poſsint eidem attribui, poteſt tamen idem de ipſis oppoſitis non inconvenienter prædicari. Nam & mutuum obligat, & emtio. Producit etiam dominium actionem, & obligatio. Hic enim non oppoſita duo tribuuntur uni ſubjecto; ſed de duobus ſubje-

ctis

ctis unum prædicatur. De quo logici consulantur.

CAPUT XX.

Si ponatur & affirmetur oppositorum unum, an alterum negetur?

QUod uno contra-positorum affirmato, negetur alterum, probant vulgò *p. l. si inter me & te. De except. rei judic l. Pomponius §. sed & is. de procurat. l. 124. de V. S ubì comm. Dd. Eberhard. in loc. à. contrario n. 10. & seqq.* Sed hoc fallit, si non sint opposita verè, sed magis diversa. Exempli causa. Paul. dicit: qui plures eandem rem in solidum possidere non possunt. *l. 3. §. 5. de acquirend à poss.* Et tamen Vlpian. casum fingit si duo possideant in solidum *l. 3. in pr. Vti possidet.* Nimir. possidet quidem uterque in solidum; sed diverso possessionis genere. *Vultei. ad pr. inst. de interdict. n. 14.* & quanquam quoad summam naturam, & effectum possessionis, duo non possint in solidum possidere, possunt attamen quoad interdictum unde vi, & uti possidetis. *Baro lib. 6. manual. tit. 17. pag. 656. Don. ad l. un. C. uti possidetis n. 8.*

τέοφανες potius, omne fermè conglomerare: Etenim quas Dd. antinomias dicunt, pleraque κατὰ περίστασιν, & non natura, sed Circumstantia pugnant; quemadmodum perquàm eleganter docuit Duaren ad t. de LL. c. 10. & sub. t. de minorib. pag. (mihi) 87. Cæterùm non tamen à sententiâ pristina discedo, nec eorum opinionem etiam num probo, qui nimis audacter, ultra mentem Iustiniani, ne in jureconsultorum quidem centonib. contrarietatem esse relictam asserere solent facilimè, difficulter, aut imò nunquam defensuri: Nam & Imperator ipse *in l. 1. §. 4. C. de vet. jur. enucleand.* dicit *secundum quod possibile* est & *in l. 2. §. 14. C. eod. tit.* quod omnium habere memoriam, & penitus in nullo peccare, magis divinitatis alicuius sit, quàm mortalitatis. *Videantur tractationes nostræ p. 2. lib. 4. disp. 3. th. 3. lit.* F. *pag. 506. & seqq. Addatur Rævard. ad l. 84. §. 1. De R. I. Alberic. Gentil. l. 5. de Nupt. c. 10. pag. 539.* ubi dicit quod Paulo q. solenne fuerit, ab Ulpiano dissentire. Sanè quamvis opposita non possint eidem attribui, potest tamen idem de ipsis oppositis non inconvenienter prædicari. Nam & mutuum obligat, & emtio. Producit etiam dominium actionem, & obligatio. Hic enim non opposita duo tribuuntur uni subjecto; sed de duobus subje-

ctis

ctis unum prædicatur. De quo logici consulantur.

CAPUT XX.

Si ponatur & affirmetur oppositorum unum, an alterum negetur?

QUod uno contra-positorum affirmato, negetur alterum, probant vulgò *p. l. si inter me & te. De except. rei judic l. Pomponius* §. *sed & is. de procurat. l. 124. de V. S ubi comm. Dd. Eberhard. in loc. à. contrario n. 10. & seqq.* Sed hoc fallit, si non sint opposita verè, sed magis diversa. Exempli causa. Paul. dicit: qui plures eandem rem in solidum possidere non possunt. *l. 3.* §. *5. de acquirend. à poss.* Et tamen Vlpian. casum fingit si duo possideant in solidum *l. 3. in pr. Vti possidet.* Nimir. possidet quidem uterque in solidum; sed diverso possessionis genere. *Vultei. ad pr. inst. de interdict. n. 14.* & quanquam quoad summam naturam, & effectum possessionis, duo non possint in solidum possidere, possunt attamen quoad interdictum unde vi, & uti possidetis. *Baro lib. 6. manual. tit. 17. pag. 656. Don. ad l. un. C. uti possidetis n. 8.*

CAPUT XXI.

Sitne contrariorum eadem doctrina; seu vis percipiens.

QVod uno contrariorum cognito, simul alterum cognoscatur, videtur negare Iason, si vera est illatio Anton. Matth. de Paresc. *ad rubr. De acquir. poss. pag. 7.* Attamen Aristoteles dicit, quod eadem sit ars, eademq; scientia contrariorum *in pr. 5. Ethic.* Quod etiam in jure probatur, *l. ex duob. in pr. & l. seq. de vulgar. & pup. substit. l. 1. in pr. de his qui sunt sui: & ibid. Coras. l. qui accusare. de accusat. Cantiuncul. in loc. à contrar. pag. 61. VVesenb. in parat. d. 1. & 1. n. 3. Cic. 2. & 5. Tuscul. & 2. de Orat.* Hinc quando jure consulti docere volunt, quibus aliquid facere permissum sit, regulariter docent, quibus id non liceat. Sic enim est in jure comparatum, ut quotiens quæritur, quid alicui liceat, in jure privato? definiri quæstio debeat, licere cuivis omnia, si non prohibeant leges. *Videatur tractatus noster de pact. cap. 5. pag. 50. M. Anton. Muret. lib. 8. Var. lect. c. 7.*

CAPUT XXII.

De relatis; utrum nimirum unum eorum pro altero nonnunquam usurpetur.

INvenias hinc inde, quod uni relatorum tribuatur, quod de altero fuerat dicendũ. Sic etenim quod Iulianus in l. 41. de minorib. dicit *nec queri poterit venditor.* &c. (Ita namq; lectio Florentina, Veneta, Parisiensis, Lugdunensis, Norica, Francofurt; & alius Manuscriptus etiam meus Codex habet: alius tamen Manuscriptus legit *emtor* quemadmodum & legi testantur in libris Victorianis.) de *emtore* fuerat prædicandum, ut existimant pleriq;, nisi fortassis casum fingas, ubi hic iterùm alteri vendidisset; quod nescio an non divinatorium foret. Facilius ea divinatio fortasſis admittatur *in l. qui fundum 7. §. qui bona 4. pro emt.* juxta Cujac. *in not. ad anim. Robert. lib. 1. c. 8.* quanquam Venetus, Haloander & alij Vulgares Manuscript. quoque noster, legat *venderetur.* quod intelligere posſis, id est, venditionis contractus celebraretur. Et hoc ni fallor, est quod Gaius dicit, *in l. 19. & seq. De act. emt. Veteres in emptione venditioneq; appellationib.* (Manuscr. legit *emtionum venditionumq; appellationib.* Halo. *emt. venditioneq; in appellationib.*) promiscuè utebantur. Quanquam alii malint; quod singulis vocabulis pro toto contractu fuerint usi ex natura relatorum. *Donel. 13.*

com. 1. Quod & nos docuimus *p. 1. tracta. disp. 18. q. 2.* Quando igitur actio emti de precio consequendo nominatur *in l. 1. C. si serv. se exter. emt.* mandav. intelligas ibi actionem *emti* pro actione *venditi*, κατ ἔκλειψιν: quoniam alias integra appellatio est emti-venditi. *l. 19. de hered. vendit. l. etsi. de action. emt.* Donel tamen *ad illam l.* existimat actionem emti dupliciter dici, nonnunquam ut significetur nomen actionis; nonnunquam naturaliter, pro actione ex contractu emtionis, licet ea venditi sit, vel emti, nim. naturaliter, inquam, non τεχνικῶς: quemadmodum actio ex stipulatu dicitur interdum ea, quæ resultat ex contractu stipulationis, sive sit ex stipulatu, sive condictio certi, nonnunquam verò τεχνικῶς, pro ea, quæ specialiter nominatur ex stipulatu: quemadmodum & actio de dolo competere dicitur *in l. 5. §. 3. & l. 15. de præscript. verb.* ratione doli; non tamen illa prætoria quæ dolo dicitur, sed illa principalis, ex contractu resultans. *arg. l. 4. §. 16. de doli except. Heidec. ad l. 5. de præscript. verb. th. 27.* Pari modo diluere poteris, quod alibi ex *vendito* actio tribuitur *emtori l. ex conventione 11. C. de pact.* Annotarunt etiam alij *debitorem* legi pro *creditore* in l. 99. De solut. Gothofred. ibi & Cujac., ad l. 59. de V. O. sed in meis scriptis & impressis vetustioribus libris

bris constanter ibi reperio *creditorem*. Quod autem reus agere dicitur *l. 1. de except. l. 1. de Edend.* hoc alium habet sensum. Videatur Oldendorp. *in Enchirid. Except. in pret. tr. noster de pact. c. 8. p. 254. & seq.* Sane num, & quando, referens sine relato consistere nequeat; de eo nunc agere non est instituti nostri.

CAPUT XVI.

Ad L. 35. De R. I.

VLpian. dicit, quod nihil tam naturale sit, quàm eo genere quicque dissolvere, quò colligatum est, in jam citato loco, Sed fallit ea regula, si intelligamus de specie eadem; quemadmodum erudite docet Godd. *de contrah. stip. c. 7. concl. 10 in fin.* Procedit aliàs quoque reliquis parib. Nam actio hypothecaria nascitur ex pacto, non tamen ipso jure tollitur, ut quidam docent *per l. 5. Quib. mod. pign. vel hypothec.*

CAPUT XXIV.

De argumento à contrario sensu.

c. accessorium 42. De R. I. in 6. & ibi Philip. Franc. l. 3. §. hæc verba de neg. gest. c. inter dilectos de fide instrum. Sed hoc ita demum procedit, si sit eadem accessorij ratio, quæ Principalis, secus si sit diversa. *Cothm. cons. 14. n. 34. & seqq. Socin. (aut quisquis author) fallent. n 5. Petr. Frid. Mind. de continent. caussar, lib. 3. t. 21 § 6. & seqq. Mynsi. cĕt. 3. obs. 2. Sixtin. de regalib. c. 8 n. 23. & seqq. Cole. in c. auditis n. 26 de præscript.*

CAPVT XVII.

Velle; nolle: non velle; non nolle.

EIus est non nolle, qui potest & velle; ait Vlpian. *in l. 3. De R. I.* juxta lectionem Florentinam; & alibi idem Vlpian. non enim velle debet dominus, sed non nolle *l. 1. de tribut. act.* Nimir. velle dicitur qui sciens ultrò & palàm iubet aut approbat: Nolle qui sciens palàm & expresßim refragatur. Non velle, qui non expresßim refragatur, sed factum tacitè reprobat. non nolle nihil est aliud quam approbando pati: Velle igitur & nolle est jusßio & prohibitio expressa, non nolle & non velle tacita. *Videatur Cuiac. 5. obs. 39. & 15. obs. 23; Robert. 2 recept. 26. & 1. animadv. 30. &* ijdem ibidem in nota. & not. Quanquam

quam a. hæc Verba NOLLE & NON VEL-LE, promiscuè nonnunquam usurpentur. *Dd. com. in l. 3 de R. I.* & opinentur non solum Theologi Calviniani, sed & è Jureconsultis aliqui, nullam esse differentiam inter Verbum NOLO, & Verbum NON VOLO, quippe quod verbum NOLO componatur ex NON & VOLO. *Anton. Augustin. lib. 1. emendat. c. 2. in fin. Bellon. lib. 4. supputat. jur. 14. Calvin. 3. inst. 23. sect. 8. Beza. in respons. 2. ad Act. 4.* recepta tamen est opinio verbum NON VOLO, esse medium inter verbum VOLO & NOLO: *teste Menochio lib. 2. de arbitr. jud. qq. cas. 396. n. 66. ubi plurimos allegat.* Nam ut rectè Sal. Gesner. *in comment. in Ps. 5. pag. 50. Col. 2.* Nolens idem est, quod invitus, & coactus; & complectitur duo. 1. στέρησιν & privationem voluntatis & principij activi. 2. reluctationem & contrariam actionem, & quidem tantam, quanta ejus, qui non vult, esse potest. NON VOLENS seu non εὐδοκῶν idem est quod mixtum. Complectitur. n. tantummodo στέρησιν principij activi, non etiam violentam reluctationem & repressionem, *M. Iohan. Gisen. disp. 5. qq. Miscellan. q. 3.*

CAPVT XVIII.

Proprie, impropriè, non impropriè.

Quic-

QVicquid etiam dicit Gilken. *in* §. *item siquis Inst. d. rer. divis. c. 1.* verius est tamē, quod alij docent, inter *propriè* & *impropriè* medium nostris dari, *non impropriè*. Sic n. Vlpian. *in l. 1. de suis & legit.* Intestati *propriè* appellantur, qui cum possent testamentum facere, testati non sunt. Sed & is qui testamentum fecit, si ejus hereditas adita non est, vel ruptum vel irritum est testamentum, intestatus *non impropriè* dicetur decessisse. Planè qui testari non potuit *propriè non est intestatus*. Age tres terminos ponit, propriè, non impropriè, non propriè. Nim. hic est, quem dicunt, terminus privativus; iste medius affirmativus infinitus; primus ille finitus affirmativus, sicuti doctum dicimus alium, & indoctum, alium non indoctum; vinum bonum, malum & non malum. Et opponuntur hæc propriè & impropriè magis secundum aliud quàm secundum habitum & privationem, & falsum est quod inter Privantia medium sit nullum, Et imò contrariorum quædam sunt immediata, mediata quædam, sicuti domonstrat eleganter Albertus Magn. *in operibus ad logicam pertinentib. in lib. de prædicament. pag. 60. Videatur Pic. Mirandul. in defens. de uno & ente. tom. 1. pag. 30. & tom. 2. pag. 122.* Neq; verū est quod sub. tit. d. V. S. semper propria strictaq; significatio

tradatur

tradatur. Nam contrarium demonſtrari poteſt ex *l.Labeo.19.l.alienationis 28.d.V.S. Pinell.ad authent. niſi tricennale.n.28.& .ſeqq. & ad l. 2. n. 5.C.d.bon. matern;*Et diſtinctio illa inter hereditatem quæ lege deferri dicatur, & illam quæ legitima ſit, vana eſt & apertè refutatur *in l.3.§ 1.D.pro ſoc.juncta.l.lege.130.d.verb ſignif.& l.1.d. hered. petit.* Nimirum propriè id dicitur, quod ſecundum naturam rei dicitur, & quo ſignificantius nihil dici poteſt, Impropriè quod proprietati dictionis illius,cui attribuitur, contrarium eſt. NON impropriè res appellatur,quæ ſimilitudinem aliquam, & vicinitatem cum propria ſignificatione habet. *Quintil. lib.1.inſt.Orat. c. 5. Forſter.lib.1..de ſucceſſ. c.17. Godd in l. 130. n. 5. d. V. S. Cuiac. in. l. 2. d. Reg. jur. & hæc pro defenſione parentis p. m. adverſus Gilkenium.*

CAPVT XIX.

De oppoſitorum fallacia, nec non de antinomijs in jure.

Oppoſitorum fallacia committitur, quando pro oppoſitis habentur, quæ tamen oppoſita non ſunt ;id eſt quando duo oppoſita tribuuntur quidem eidem, ſed non ſecundum idem, hoc eſt non ſecundum eaſdem partes;nec ad idem, id eſt non eodem reſpectu,nec eodem tempore. Veluti quod *in l. 4.*

de n-

de usufr. dicitur ususfructus esse pars dominij; cum tamen *in l.25.de.V.S.* dicatur ususfructus non dominij pars esse, sed servitutis. Putem hæc non esse contraria, sed committi potius elenchum oppositorum; Licet enim tribuantur eidem, nim. usufructui; non tamen tribuuntur ad idem, hoc est eodem respectu. Nam ut docti viri rectè docent; in l.4. de usufr. usufr. est pars seu species dominii, nimir. juris, seu rei incorporalis. At in l.25. de V.S. non est pars, id est species dominij, scilicet proprietatis. Non adversantur etiam invicẽ sibi l.1. si ag. Vectigal. & l.12. C. de fund. patrimonialibus. Nam eidem quidem scilicet Emphyteuticario cõtraria tribuũtur, sed non secundum idem. Loquitur n l.1. de privatis emphyteutis; altera verò l.12. C. de fund. patrimonialibus, loquitur de patrimonialium fundorum emphyteutis. Atqui principes suas emphyteuses, magis dominij jure tradunt, quàm commodant *l. 4. C. eod.* Non pugnat etiam l.1.§.3. de Acquir. possess. cum l.49. in pr. D. eod. Nam possessio non est juris, nimirum quærenda ut vult Gomez *in pr. inst. de act. n. 23.* seu quatenus cõsideratur in qualitate sua naturali *Coras. in. d. l. 1. §. 3. de acquir. posses.* est juris; quæsita scil. aut effectus ratione, quando nim. refertur ad jus Civile. Aut ut alij, juris est, ratione dominij quod parit; facti verò ratione compre-

comprehensionis, & quo ad actum ipsum corporalem insistendi. *Videatur post Gomez. Iohan. & Iacob. Arenarium, Cumanum, Besutinum Alciat Coral & alios. Hieronym. Pappon. in disp. juridic. quæstionis istius possessio jurisne sit an facti Cuiac. 18. obs. 24. Clud. de sequestrat. c. 9. n.* 10. 11. *& 12.* Nec igitur mihi quis contra definitionem actionis & illa verba *quod sibi debetur* opponat *l. pen. de pop. act.* ubi in popularibus actionib. nihil mihi debetur, cùm non sim ex ijs locupletior. Nam respondeo quod fallacia committatur oppositorum. Nec enim sunt opposita, si referantur ad tempora diversa. Quamvis enim ille qui popularem actionem habet, ante litem contestatam non sit locupletior, secus attamen est post eam contestatam. Non possunt etiam inter opposita referri, Nov. 18. c. 1. & Nov. 115. c. 3. Nec enim agunt, de re eadem juxta tempus idem. Nam hæc post alteram illam toto quinquennio lata, ipsi non immeritò derogabit, uti suo loco plurib. dicemus. Sic nulla contrarietas est inter l. 20. §. 1. Qui testam. fac. poss. & §. in testib. 9. inst. t. eod. Nam § in testib. loquitur de testamento post missionẽ facto. Lex verò 20. de testamento ante missionẽ in bello condito, jure militari. Poteramus in hunc locum ἐνάντιον vel ἐναντιοφανὲς

H

τεοφανες potius[!], omne fermè conglomerare: Etenim quas Dd. antinomias dicunt, pleraque κατὰ περίςασιν, & non natura, sed Circumstantia pugnant; quemadmodum perquàm eleganter docuit Duaren ad t. de LL. c. 10. & sub. t. de minorib. pag. (mihi) 87. Cæterùm non tamen à sententia pristina discedo, nec eorum opinionem etiam num probo, qui nimis audacter, ultra mentem Iustiniani, ne in jureconsultorum quidem centonib. contrarietatem esse relictam asserere solent facillimè, difficulter, aut imò nunquam defensuri: Nam & Imperator ipse *in l 1. §. 4. C. de vet. jur. enucleand.* dicit *secundum quod possibile* est & *in l. 2. §. 14. C. eod. tit.* quod omnium habere memoriam, & penitus in nullo peccare, magis divinitatis alicuius sit, quàm mortalitatis. *Videantur tractationes nostræ p. 2. lib. 4. disp. 3. th. 3. lit.* F. *pag. 506. & seqq. Addatur Ræverd. ad l. 84. §. 1. De R. I. Alberic. Gentil. l. 5. de Nupt. c. 10. pag. 539.* ubi dicit quod Paulo q. solenne fuerit, ab Ulpiano dissentire. Sanè quamvis opposita non possint eidem attribui, potest tamen idem de ipsis oppositis non inconvenienter prædicari. Nam & mutuum obligat, & emtio. Producit etiam dominium actionem, & obligatio. Hic enim non opposita duo tribuuntur uni subjecto; sed de duobus subjectis

ctis unum prædicatur. De quo logici consulantur.

CAPVT XX.

Si ponatur & affirmetur oppositorum unum, an alterum negetur?

QUod uno contra-positorum affirmato, negetur alterum, probant vulgò *p. l. si inter me & te. De except. rei judic l. Pomponius* §. *sed & is. de procurat. l. 124. de V. S* ubi comm. Dd. *Eberhard. in loc. à. contrario n. 10. & seqq.* Sed hoc fallit, si non sint opposita verè, sed magis diversa. Exempli causa. Paul. dicit: qui plures eandem rem in solidum possidere non possunt. *l. 3. §. 5. de acquirend à poss.* Et tamen Vlpian. casum fingit si duo possideant in solidum *l. 3. in pr. Vti possidet.* Nimir. possidet quidem uterque in solidum; sed diverso possessionis genere. *Vultei. ad pr. inst. de interdict. n. 14.* & quanquam quoad summam naturam, & effectum possessionis, duo non possint in solidum possidere, possunt attamen quoad interdictum unde vi, & uti possidetis. *Baro lib. 6. manual. tit. 17. pag. 656. Don. ad l. un. C. uti possidetis n. 8.*

CAPUT XXI.

Sitne contrariorum eadem doctrina; seu vis percipiens.

QVod uno contrariorum cognito, simul alterum cognoscatur, videtur negare Iason, si vera est illatio Anton. Matth. de Paparesc. *ad rubr. De acquir. poss. pag. 7.* Attamen Aristoteles dicit, quod eadem sit ars, eademq; scientia contrariorum *in pr. 5. Ethic.* Quod etiam in jure probatur, *l. ex duob. in pr. & l. seq. de vulgar. & pup. substit. l. 1. in pr. de his qui sunt sui: & ibid. Coras. l. qui accusare. de accusat. Cantiuncul. in loc. à contrar. pag. 61. VVesenb. in parat. d. I. & I. n. 3. Cic. 2. & 5. Tuscul. & 2. de Orat.* Hinc quando jure consulti docere volunt, quibus aliquid facere permissum sit, regulariter docent, quibus id non liceat. Sic enim est in jure comparatum, ut quotiens quæritur, quid alicui liceat, in jure privato? definiri quæstio debeat, licere cuivis omnia, si non prohibeant leges. *Videatur tractatus noster de pact. cap. 5. pag. 50. M. Anton. Muret. lib. 8. Var. lect. c. 7.*

CAPUT XXII.

De relatis; utrum nimirum unum eorum pro altero nonnunquam usurpetur.

Inve-

INvenias hinc inde, quod uni relatorum tribuatur, quod de altero fuerat dicendũ. Sic etenim quod Iulianus in l. 41. de minorib. dicit *nec queri poterit venditor.* &c. (Ita namq; lectio Florentina, Veneta, Parisiensis, Lugdunensis, Norica, Francofurt; & alius Manuscriptus etiam meus Codex habet: alius tamen Manuscriptus legit *emtor* quemadmodum & legi testantur in libris Victorianis.) de *emtore* fuerat prædicandum, ut existimant pleriq;, nisi fortassis casum fingas, ubi hic iterùm alteri vendidisset; quod nescio an non divinatorium foret. Facilius ea divinatio fortassis admittatur *in l. qui fundum 7. §. qui bona 4. pro emt.* juxta Cujac. *in not. ad anim. Robert. lib. 1. c. 8.* quanquam Venetus, Haloander & alij Vulgares Manuscript. quoque noster, legat *venderetur.* quod intelligere possis, id est, venditionis contractus celebraretur. Et hoc ni fallor, est quod Gaius dicit, *in l. 19. & seq. De act. emt. Veteres in emptione venditioneq́ appellationib.* (Manuscr. legit *emtionum venditionumq́ appellationib.* Halo. *emt. venditioneq́ in appellationib.*) promiscuè utebantur. Quanquam alii malint; quod singulis vocabulis pro toto contractu fuerint usi ex natura relatorum. *Donel.* 13.

bris constanter ibi reperio *creditorem*. Quod autem reus agere dicitur *l. 1. de except. l. 1. de Edend.* hoc alium habet sensum. Videatur Oldendorp. *in Enchirid. Except. in pret. tr. noster de pact. c. 8. p. 254. & seq.* Sane num, & quando, referens sine relato consistere nequeat; de eo nunc agere non est instituti nostri.

CAPUT XVI.

Ad L. 35. De R. I.

VLpian. dicit, quod nihil tam naturale sit, quàm eo genere quicque dissolvere, quò colligatum est, in jam citato loco, Sed fallit ea regula, si intelligamus de specie eadem; quemadmodum erudite docet Godd. *de contrah. stip. c. 7. concl. 10. in fin.* Procedit aliàs quoque reliquis parib. Nam actio hypothecaria nascitur ex pacto, non tamen ipso jure tollitur, ut quidam docent *per l. 5. Quib. mod. pign. vel hypothec.*

CAPUT XXIV.

De argumento à contrario sensu.

ARgumentum à contrario ſenſu, validum eſt in jure: & obtinet in legibus, ſtatutis, ultimis voluntatibus, & contractibus, atque adeò fortiſſimum dicitur Papiniano *in l. 1 de offic. ei. cui mandat. eſt Iurid.* Exempli gratia. Mulier in teſtamento prohibetur eſſe teſtis. *l. qui teſtamento 20. §. mulier 6. Qui teſtam. fac. poſſ.* Er. Ex Coutrario ſenſu teſtimonium in reliquis dicere poterit *l. 18. de teſtib.* Plura ſunt in *l. Si quis locuples. in fin. de manum. teſtam. in l. cum prætor. de judic. l. Pomponius §. & is qui de procurat. & hinc inde.* Pruck, in *cons. 2 n. 401.* Eberh. Canciunc. Gammar. & alij *in loc. à contrar. ſenſu.* Bart. ſocin. *in fallent. n. 46.* Non tamen procedit hoc argumentum ad correctionem Juris; neque ad remedia Juris annullanda ſicuti docet Pantſchm. *lib. 2. qq.* nec locum habet in cauſa impulſivà. Tyraq. *in reg. ceſſante. limit. 1. n. 9.* vel quando reſultaret abſonus intellectus. *Socin. in fallent. n. 49.* Non licet etiam argumentum à contrario ſenſu ſumere, ad infringendam diſpoſitionem pii teſtatoris. *Mantic. de conjectur. ultim. volunt. lib. 6. t. 3. n. 37. pag. 120.* Nec etiam quotiens lex vel ratio ſit in contrarium *Eberhard. d. loc. 82. n. 4. & 8. Coler. de proceſſ. executiv. p. 2. c. 3. n. 234. Vultei. 1. diſcept. 15.* Nec igitur ſequitur. Alterum non licet lædere. E. ſeipſum licebit. Nam ratio naturalis adverſatur; & textus eſt in contrarium. *l. omne delictum*

ctum l. qui se vulneravit. De re milit. l. 38. in fin. de pœn l 1. C. de bor. bon. qui sibi mort. consciv.

Fallit etiam hoc argumentum in Legib. Codic. In his etenim Impp. respiciunt ad propositam facti speciem. sicut annotavit Dec. *in L. emancipata n. 19. C. Qui admitti. Quem sequitur Hartm. Pistor. lib. 1 q. 30. n. 23.* Et in cod. Leges concisius tractantur, & in hypothesi. Nec igitur valebit in ijs argumentum à contrario sensu, vel quod idem est, ab unius inclusione ad alterius exclusionem. *Vulteius Præceptor & affinis meus observandus discept.* 15. Nec igitur sequitur. *in L. tutori. C. .de negot gest.* fit mentio culpæ latæ & levis: Ergo de levissima negociorum gestorum non tenetur. Idem judicium esto *de L. in judicio C. de locat. de L. fin. C. .de bon quæ liber. L. 4. C. de pericul. tut. l. 8. C. de revoc. donat. & al. similib. Videatur Joan. Coras. ad L. 1. de offic. ei. cui mand. est. Iurisd. n. 12. Forster. lib. 9. de suc. cap. 7. n. 9. Pruck. in cons. 5. n. 61.*

CAPUT XXV.
De fictione.

Regulariter argumenta non nisi vera res veras, & ficta fictas arguunt. Sed in jure tamen fictio nonnunquam naturam imitatur & tantundem operatur quantum veritas, *leg.*

adoptio, de adopt. l. 23. de lib. & postum. Calphur Flacc. in declamat. Ausonij

———imitatur adoptio prolem.

Hinc fictio postliminij id capto revertenti tribuit, quasi nunquam à civitate fuisset *l. retro. l. in bello. §. 1 l. bona de captiv. & postlim. revers. Barthol. & Ias. in l. Si quis pro emtore. de usu cap. Alciat. 6. parerg. c. 1*. Fictio tamen omnis restringenda, nec ultra casus expressos extendenda, & sic intelligenda, quo minus tertius lædatur. *Cephal. cons. 393. n. 143. Pruckm. cons. 2, n. 238. & cons. 38 n 103 & seq.*

CAPVT XXVI

De argumento à maiori ad minus: & contra.

MEmini me audire, cum versarer in philosophorum scholis, quod in consideratione comparatorum argumentorum, non conveniat inter *A*ristotelicos, & Ramæos: sed istam litem, jam meam non facio. Videamus attamen, quid tractent hac de re *Icti*. Gomezius ait, *argumentum negativè de majori ad minus non valere*; in §. sed istæ n. 41. Inst. de act. & cum Gomezio facit *P*aris. vol. 3. cons. 71. n. 11. Et quod argumentum à maiori ad minus

nus affirmativè receptum ſit, probat Gregor. Toloſan. in tr. de appellat. lib. 5. c. 1. n. 8. per reg. cui licet. de R. I. in 6. *Contra Petr.* Andr. Gammar. *lib. 2. Dial. legal. tradit quòd argumentum à majori ad minus tantùm negativè valeat.* Et quod argumentum hoc à majori ad minus, valeat negativè plenq; tradūt. Nā ſi, de quo magis videtur ineſſe, non ineſt, multò minus inerit id, de quo minus. *c. ſi ergo. & ibi gl. Cauſſ. 8. q. 1. c. ſi Paulus & ibi gl. 30. q. 1. Eberhard. in Topic. Ioan. Petr. Surd. in tr. de alim. t. 2. q. 15. n. 7. SchneidVV. & VVeſenb. ad tit. Inſt. de L. Fuſ. Canin. toll.* Et quod argumentum à maiori ad minus affirmativè, non valeat docet Menoch. *de recup. poſſeſſ. remed. 15. n, 19. per cap. cum in cunctis. de Elect. Pruckm. cons. 49. n. 176. & cons. 50. n. 615.* Viciſſim à minori ad maius quod affirmativè tantum argumentari poſsimus opinatur *Petr. Andr. Gammar. d. loc. Oldendorp. in top. legalib. in loc. à minori.* Alii contra, quod à minori affirmativè non procedat *Bellon. de arg. leg. c. 10. Pruckm. cons. 3. n. 100. & cons. 11. n. 30. & cons. 13. n. 50. & cons. 24. n. 27. &* quod à minori ad majus negativè tantum valeat argumentum decidit *Nicol. Reuſner lib. 3. dec. 1. n. 50. exemplo l. 4. de ſenat. c. cum illorum de ſentent. excommun.* Quid ergo ſtatuendum? In Jure ſane utriuſque argumentationis, tam affirmativæ quam negativæ præſtò ſunt exempla: quorum aliquot annotavit Gothofred. *ad L. 21. de*

R. I. Receptius est tamen quod argumenta à majori valeant ad negandum; non ad affirmandum: argumenta à minori ad affirmandum, non ad negandum: *insit Cujac. in d. L. 21. d. R. I.* Sic enim sequitur: Mortis causâ donare non potest. Multò minus igitur testamentum facere. Non potest in suburbanis versari; E. multò minus in urbe ipsa *l. 5. de serv. export.* Non autem sequitur; Manu mittere non potest, nec vendere. E. nec consentire. *l. 2. leg. 14. §. fin. de Manum. vind. l. apud Iulianū de contr. emt.* Cæterum fallunt hæc argumentandi genera nonnunquam, & non procedunt in exorbitantibus, pœnalibus, & aliis restringibilibus, *Eberhard. d. loc. n. 4.* Et ideo si prætor permisit tutorib. alienare, non tamen poterunt pignori dare. *l. si pupillorum 7. §. Si prætor. De reb. cor. qui sub tutel. Hartm. pistor. lib. 1. q. 15. n. 56.* Sic Gerada de Iur. Saxon. potest alienari inter vivos: non tamen per testamentum Landr. *lib. 1. art. 31.* Lehenr. *c. 56. constit. Elect. p. 2. c. 14. & seq. VVesenb. in d. tit. inst. d. l. Fus. Can. toll.* Fallunt etiā in materia dispensationis *Hostiens in c. postulasti de rescript.* Rosenthal. *de feu. c. 9. concl. 34. n. 6.* Item in materia Iurisdictionis *Cuiac. in Nov. 147. & in l. 6. §. eius, qui deportatur. de injust. rupt. & irrit. testam. Scip. Gentil. lib. 3. de Iurid. cap. 24. & intr. de aliment. cap. 21. & ipsius frater Alberic. Gentil.*

cil. in Epistol. Vbi hanc rationem reddit, quod Iurisd. consistat in certâ quantitate & qualitate. Hinc est quod Præses cui gladii jus & in metallum damnandi competit, quod magis est, *l. 6. §. 8. de offic. præsid.* non possit tamen deportare quod minus est *leg. inter pœnas, §. 1. vers. præsides. de interdict. & releg. leg. 1. §. deportatus de leg. 3. l. 2. §. 1. de pœn. Cuiac. in d. l. 21 de R. I.* Aliud exemplum *in l. 61. §. 1. de Iudic. & apud Donell. 17. com. 9. Vult. ad l. 1. C. de Iurisdict. n. 100.* Tandem fallunt in materia Statutorum *Barthol. in l. Cæsar. n. 25. de publican. & vectigalib. in verbo argumentari Vital. de Camban. in. tr. Clausularũ in q. quando filia repellatur à successione statutorum. pag. (mihi) 284. n. 29. Videatur Nicol. Iudec in Epistol. ad Laurent. Bragedes quid apud Aristot. significat verbum Vtrum libet.*

CAPUT XXVII.

Propter quod unumquodque tale: illud magis est tale.

ARistot. *1. Poster. Analyt. c. 2. Auth. multò magis & ibi Dd. C. de SS. Eccles.* Hinc quia propter Ecclesiam alienatio bonorum Ecclesiasticorum interdicta est, multò magis alienatio Ecclesiæ ipsius interdicta erit. *Fallit* tamen si affectio non sit utrique communis: veluti si quis sic argumentatur: Privilegia competunt

scho-

ſcholarib.propter Vniverſitatem.Ergo multò magis competent ipſi Vniverſitati. Nam prius iſtud negari debet. *Pac.de privil.ſtudios. in auth.habita C.N.fil pro patr.c.4.n.19.Videatur Goel.1.probl.82.*

CAPVT XXVIII.

De ſimilibus & Diſsimilibus.

A Simili,non in jure communi duntaxat arguere licet;ſed & in jure feudali: *l.non poſſunt.11. de legib.l.illud.Ad l. aquil. l. oratio de ſponſalib.l.lex julia.de fund.dot.Hartm.Piſtor.p. poſter.q.20.n.30.De ſimilib.n idem eſt judicium l. Si de ea §. fin.de acquirenda poſſeſſ.c.multi in fin. cauſſ. 2.q.1.Dd.comm.in d.l.11.deLegib.*Omnium tamen locorum,è quibus ducuntur argumenta,nulli ferè minus eſt virium contra renitentem, ut huic, *ait Agric. de Invent. l.1.c.25.* Atque juxta Claud.cantiuncul. fluxum eſt plerumque argumentum, ſi quis renitatur: Facilè namque diſſimilia pro ſimilib. amplecti poſſumus. Nec igitur mirum,quod magni olim JureConſulti,in colligenda ſimilitudine errarint. Oldendorp. *in loc. à ſimili infract.1.* Frideric.Hordleder. affinis meus dilectus *in lib.ſing. de Concurſ.action.&c. c.fin.circ.fin.* Quotiens n. qualis qualis aliqua diſsimilitudinis ratio

ratio dari poteſt, totiens ſimilia non manent. Et ideo licet arbitrium ad ſimilitudinem Iudiciorum ſit reductum: *l.1.de recept. qui arbitr. dic*; Plurimæ tamen differentiæ ſunt inter iſta. *de quib. Panormitan.in c. quintavallis. de Iure-Iur. Don.17 .com.3.& lib.fin c.fin*. Et ideo diligenter obſervandum, circa hoc argumentandi genus, ut non tam attendatur, an in aliquibus ſint ſimilia, quæ proponuntur: ſed an in his, de quibus eſt quæſtio, ſimilia deprehendantur. Exempli loco. Nemo dubitat quin furioſus & prodigus æquiparentur in Contractibus. *L.furioſi de R.I. l. 1.& t.t. De curat.fur. l. is cui bonis. de V. O.* & item in teſtamenti quæſtione *l. furioſum L. qui teſtamento l. is cui lege. C. qui teſtam.fac. poſſ.* Nec tamen protinus æquiparantur in delictis *Dd.in d.L. furioſi de R.I.Gœdd.in l. 21.n.9.de V.S.* Nec igitur ſequitur: Furioſus & prodigus æquiparantur. Furioſus eſt aliquis ipſo actu citra judicis declarationem. Erit igitur aliquis etiam citra talem declarationem prodigus. Nam rectè reſpondetur, quod non in omnibus æquiparentur, ſed in quibuſdam *Gœdd. affinis meus honorandus in tr. de contrah. ſtip. c.7. concl. 10. n. 159.* Cæterum illud unanimiter ita docent, quod argumentationes à ſimili non procedant in Iure ſingulari. *Cuiac. & interpp.cõm.in l.141.de R. I.* item in penalib.& aliis.

(qua

(quæ vulgò ſic appellant) odioſis. *Gammar. in lib. 2. Dial. legal. in loc. a ſimili. Videatur etiam Balduin. c. 2 de pignorib. Pruckm. cons. 15 n. 14. & ſeq. & n 52.* Et tantum eſt, quod hac vice promulgare volui.

Explicit lib. ſecundus obſervationum Valentini Guilielmi Forſteri ICti.

